

ULAGANJE MLAĐE POPULACIJE U DOBROVOLJNE MIROVINSKE FONDove U REPUBLICI HRVATSKOJ

Franjčić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:226504>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-17**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija-Financije

**ULAGANJE MLAĐE POPULACIJE U DOBROVOLJNE
MIROVINSKE FONDOVE U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Diplomski rad

Ana Franjčić

Zagreb, rujan, 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani prediplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija-Financije

**ULAGANJE MLAĐE POPULACIJE U DOBROVOLJNE
MIROVINSKE FONDOVE U REPUBLICI HRVATSKOJ**

**INVESTMENT OF THE YOUNGER POPULATION IN
VOLUNTARY PENSION FUNDS IN THE REPUBLIC OF
CROATIA**

Diplomski rad

Ana Franjčić, 0067544441

Mentor: doc.dr.sc., Branka Tuškan

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad/ seminarski rad / prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada / prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada / prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada / prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

Sažetak i ključne riječi

Predmet ovog rada su dobrovoljni mirovinski fondovi i ulaganje mlađe populacije u iste. Kroz rad će se provesti detaljna analiza mirovinskih fondova s naglaskom na dobrovoljne mirovinske fondove. Temeljni cilj rada je pokazati važnost socijalne sigurnosti te prednost štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Cilj rada također je utvrditi stavove i iskustva mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove. Za potrebe pisanja ovog rada provedeno je istraživanje na prigodnom uzorku od 100 ispitanika, osoba u dobi od 18 do 30 godina starosti. Za obradu podataka korištena je deskriptivna analiza podataka. Iz rezultata istraživanja vidljivo je kako su osobe mlađe životne dobi dobro upoznate s mirovinskim sustavom Republike Hrvatske, no slabiju upoznatost pokazuju s dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Nadalje, iako ističu važnost rane brige o mirovini, većina ispitanika ne ulaže niti ima namjeru ulagati u dobrovoljne mirovinske fondove.

Ključne riječi: *dobrovoljni mirovinski fond, mirovinski sustav, mirovinski fondovi, mirovina*

Summary and keywords

The subject of this paper is voluntary pension funds and the investment of the younger population in them. a detailed analysis of pension funds with an emphasis on voluntary pension funds will be conducted through the paper. The basic goal of the paper is to show the importance of social security and the advantage of saving in voluntary pension funds. The aim of the paper was also to determine the attitudes and experiences of young people towards investing in voluntary pension funds. For the purposes of writing this paper, a survey was conducted on a convenient sample of 100 respondents, persons aged 18 to 30 years of age. Descriptive data analysis was used for data processing. The results of the research show that people of younger age are well acquainted with the pension system of the Republic of Croatia, but show less familiarity with voluntary pension funds. Furthermore, while emphasizing the importance of early retirement care, most respondents do not invest or intend to invest in voluntary pension funds.

Key words: *voluntary pension fund, pension system, pension funds, pension*

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metodologija istraživanja.....	1
1.3. Struktura rada.....	2
2. Rezultati mirovinske reforme i održivost mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj	3
2.1. Stanje u mirovinskom sustavu prije mirovinske reforme	3
2.2. Rezultati mirovinske reforme	5
2.3. Održivost postojećeg mirovinskog sustava.....	6
3. Institucionalni okvir mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj	8
3.1. Zadaće društava za upravljanje mirovinskim fondovima	8
3.2. Vrste mirovinskih fondova	9
3.3. Uloga mirovinskih osiguravajućih društava	15
3.4. Uloga ostalih pratećih institucija u okviru mirovinskog sustava	15
4. Analiza poslovanja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj	17
4.1. Struktura ulaganja obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova	17
4.2. Pokazatelji poslovanja mirovinskih fondova uz osvrt na utjecaj kriza na poslovanje	24
5. Štednja u mirovinskim fondovima	31
5.1. Važnost štednje u mirovinskim fondovima	31
5.2. Razvijenost štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima.....	32
5.3. Rezultati istraživanja odnosa mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove	37
6. Zaključak.....	46
Popis literature.....	xlvi

Popis tablica.....	51
Popis slika.....	52
Prilozi	54
Životopis studenta	59

1. UVOD

U Hrvatskoj već duži niz godina raste trend depopulacije stanovništva koji za sobom povlači mnoge izazove, a jedan od tih izazova tiče se promjena hrvatskog mirovinskog sustava. Sve je veća razlika između radno sposobnih i umirovljenika kojih je sve više u odnosu na prošla razdoblja. Mlađa populacija odlazi u inozemstvo zbog povoljnijih radnih uvjeta, a zbog porasta financijske pismenosti, raste i svjesnost mlađih generacija o stvaranju štednje za umirovljenje kako bi dočekali pristojan život nakon odrađenog radnog vijeka.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada su dobrovoljni mirovinski fondovi i ulaganje mlađe populacije u iste. Kroz rad će se provesti detaljna analiza mirovinskih fondova s naglaskom na dobrovoljne mirovinske fondove.

Temeljni cilj rada je pokazati važnost socijalne sigurnosti te prednost štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Cilj rada također je utvrditi stavove i iskustva mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove.

1.2. Izvori podataka i metodologija istraživanja

Za pisanje teorijskog dijela rada korištena je stručna literatura uglavnom domaćih autora koji se bave pitanjem mirovinskog sustava. Za istraživanje i analizu hrvatskog mirovinskog sustava i mirovinskih fondova korištene su publikacije i statistički podaci dostupni na internet stranicama institucija o okviru mirovinskog sustava. Također, koristio se i zakonodavni okvir dostupan na stranicama Narodnih novina.

Za potrebe pisanja ovog rada provedeno je opisno istraživanje metodom jednokratnog istraživanja na prigodnom uzorku od 100 ispitanika, osoba u dobi od 18 do 30 godina starosti. Anketni upitnik distribuiran je ispitanicima *online* putem elektroničke pošte i društvenih mreža. Istraživanje je provedeno od lipnja do kolovoza 2021. godine. Anketni upitnik sastojao se od tri dijela. Prvi dio upitnika odnosio se na demografske karakteristike

ispitanika, drugi dio na informiranost mlađe populacije o mirovinskim fondovima u Republici Hrvatskoj, a treći dio na stavove i iskustva mlađe populacije o ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove u Republici Hrvatskoj. Anonimnost se osigurala slanjem online anketnog obrasca gdje ispitanici nisu ostavljali vlastite podatke, a svi odgovori nalazili su se skupno na jednom mjestu. Po završetku procesa prikupljanja podataka uslijedio je proces obrade podataka. Za obradu rezultata korišten je MS Excel i IBM SPSS 26.0. program za statističku obradu podataka. Za obradu podataka korištena je deskriptivna analiza podataka.

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na šest povezanih poglavlja. Prvo poglavlje rada je uvod u kojem su predstavljeni predmet i ciljevi istraživanja, te izvori i metodologija istraživanja.

Drugo poglavlje naslova Rezultati mirovinske reforme i održivost mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj daje kratak pregled stanja mirovinskog sustava RH prije provedene reforme, pregled rezultata reforme i osvrt autora na održivost postojećeg sustava.

Treće poglavlje naslova Institucionalni okvir mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj daje uvid u društva za upravljanje mirovinskim fondovima, uvid u vrste mirovinskih fondova, uvid u ulogu osiguravajućih društava, kao i uvid u ulogu ostalih pratećih institucija.

Četvrto poglavlje istraživački je dio rada u kojem se provodi analiza poslovanja mirovinskih fondova. Poglavlje obuhvaća analizu strukture ulaganja i analizu pokazatelja poslovanja.

Peto poglavlje je centralni dio rada u kojem se analizira važnost štednje u mirovinskim fondovima, analizira razvijenost štednje u mirovinskim fondovima, a na kraju poglavlja slijedi prikaz i analiza rezultata istraživanja provedenog za potrebe pisanja ovog rada.

Šesto poglavlje je zaključak rada u kojem se iznose ključne spoznaje do kojih se istraživanjem došlo.

2. REZULTATI MIROVINSKE REFORME I ODRŽIVOST MIROVINSKOG SUSTAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U ovom poglavlju rada daje se uvid u stanje mirovinskog sustava Republike Hrvatske prije i nakon mirovinske reforme kako bi se prikazali rezultati reforme i održivost postojećeg modela mirovinskog sustava.

2.1. Stanje u mirovinskom sustavu prije mirovinske reforme

Mirovinski sustav Republike Hrvatske do reforme 1999. godine karakterizirao je javni sustav mirovinskog osiguranja temeljen na međugeneracijskog solidarnosti. Sustav je bio karakteriziran vrlo niskom dobi za odlazak u mirovinu, za starosnu dob 60 za muškarce i 55 za žene, te za prijevremenu mirovinu 55 za muškarce i 50 za žene (Puljiz, 2007). Zbog problema tranzicijske ekonomije i ratnih zbivanja, veliki broj socijalno ugroženih osoba (osobito nezaposlenih i invalida) pokušao je pronaći svoju sigurnost unutar mirovinskog sustava. To je stvorilo neodržive financijske pritiske i potrebu za promjenama (Vukorepa, 2015).

„Zakonom o pretvorbi društvenih poduzeća 1993. godine provedena je djelomična kapitalizacija javnog mirovinskog sustava, kojom su tadašnji mirovinski fondovi stekli udjele u trgovačkim društvima nominalne vrijednosti preko 4 milijarde tadašnjih njemačkih maraka, što je trebalo osigurati dodatna sredstva kojima bi se omogućilo poboljšanje životnog standarda umirovljenicima. Danas je jasno da se iz tog izvora ne mogu očekivati poboljšanja položaja hrvatskih umirovljenika, a pitanje stručne i prvenstveno političke odgovornosti za nastalo stanje ostaje nejasno“ (Milidrag Šmid, 2011, str. 2-3).

Razlog pokretanja mirovinske reforme bio je neodrživost tadašnjeg mirovinskog sustava. S obzirom na demografske trendove bilo je jasno kako će se sustav međugeneracijske solidarnosti „urušiti“. Takav sustav opstao je sve do 2002. godine, a prinosi su se prikupljali i isplaćivali putem Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje kao

izvanproračunskog fonda. No, rashodi za mirovine sve su više bili transferirani iz proračuna jer fond nije mogao osigurati dovoljno novca. Broj osiguranika, odnosno zaposlenih osoba koje su uplaćivale u mirovinski fond padao je, dok je istovremeno broj umirovljenika značajno porastao, kako je prikazano tablicom 1. u nastavku.

Tablica 1. Broj osiguranika i umirovljenika u razdoblju od 1980. do 2000.

Godina	Osiguranici (u tis.)	Umirovljenici (u tis.)	Odnos
1980.	1.816	449	4,04
1985.	1.931	524	3,68
1990.	1.968	656	3,00
1995.	1.568	865	1,81
2000.	1.381	1.019	1,36

Izvor: Izrada autorice prema (Bejaković, 2007)

Najproblematičnija stavka u tablici 1. je odnos koji predstavlja broj zaposlenih osoba (osoba koje uplaćuju u mirovinski fond) na jednog umirovljenika. Kako je vidljivo, 1980. godine, na četiri zaposlene osobe bio je jedan umirovljenik. Sustav je još bio održiv do 1990. godine kada je taj odnos bio tri zaposlene osobe na jednog umirovljenika, no nakon toga odnos drastično pada i dolazi na razinu od svega 1,36 zaposlenika na jednog umirovljenika. Kako bi sustav međugeneracijske solidarnosti mogao opstati, potrebno je najmanje troje zaposlenih osoba na jednog umirovljenika. Ovakav drastičan pad omjera, osim demografskih trendova, rezultat je i domovinskog rata uslijed kojeg se broj zaposlenih osoba smanjuje, dok broj umirovljenika raste.

Nastanak jaza uplata i isplata u mirovinski fond bilo je moguće riješiti ili povećanjem doprinosa ili namirivanjem iz proračuna. Niti jedna opcija dugoročno nije održiva. Stoga dolazi do mirovinske reforme koja je započela već 1999. godine i provedena kroz dva koraka (Milidrag Šmid, 2011):

1. prilagodbom javnog mirovinskog sustava 1999. godine (pooštavanjem uvjeta za stjecanje prava na mirovinu uz prijelazno desetgodišnje razdoblje, snižavanjem prava);

2. uvođenjem obveznoga II. mirovinskog stupa temeljenog na kapitaliziranoj štednji i dobrovoljne kapitalizirane štednje za starost (III. stup) početkom 2002. godine.

Doprinosi za mirovinsko osiguranje iznose 20 % bruto plaće radnika, a novom bi se raspodjelom 5 % izdvajalo u obveznu osobnu kapitaliziranu štednju – II stup, dok bi 15 % i dalje koristilo za javni mirovinski sustav, odnosno I stup.

2.2. Rezultati mirovinske reforme

Hrvatska je stvorila tipični mirovinski sustav s tri stupa, gdje se državni organizirani mirovinski stup na temelju PAYG-a (preraspodjela doprinosa radno sposobnog starijeg stanovništva) nadopunjuje obveznim financiranim mirovinskim sustavom (II. Stup) i subvencionira se (izravno kao i neizravno) dobrovoljni mirovinski sistem štednje (III. stup).

Prvi korak mirovinske reforme bio je pooštavanje uvjeta za ostvarenje prava na mirovinu po kojem je dobna granica podignuta za pet godina, nadalje, „mirovinska osnovica za izračun mirovina (obračunsko razdoblje) proširena je na sve godine mirovinskog staža (umjesto 10 najpovoljnijih godina), pooštrena je definicija invalidnosti, smanjena su ili ukinuta neka od prava po osnovi invalidnosti, uvedena je nova formula za izračun mirovina (bodovni sistem), uvedeno je trajno umanjene prijevremenih mirovina (trajni odbitak), umjesto prava na zaštitni dodatak i minimalnu mirovinu uvedena je najniža mirovina za jednu godinu staža, promijenjena je formula za izračun najviše mirovine“ (Milidrag Šmid, 2011, str. 4). Ovaj korak rezultirao je znatan pad mirovinskog primanja, a duži ostanak na radnom mjestu rezultirao je manjom mirovinom. Razlog tome je širenje obračunskog razdoblja za izračun mirovina na cijeli radni vijek. Drugim riječima, umirovljenici su za duži radni vijek dobili manje mirovine.

Nadalje, od početka mirovinske reforme 2002. u razdoblju 2002. – 2019. godine kumulativni godišnji porast broja korisnika mirovina bio je +18 % dok je u istom razdoblju kumulativni rast broja osiguranika bio samo +7,7 % što je 2,4 puta manje. Opasan trend odnosa godišnjih stopa rasta umirovljenika i pada broja osiguranika bio je od 2009. do

2014. godine kada broj umirovljenika kumulativno raste za 75.000 ili 6,5 %, a broj osiguranika pada za 20.000 ili za 13,6 %. „Krizna je na površinu izbacila sve probleme tranzicijske ekonomije na putu od državnog prema privatnom vlasništvu“. Prema pokazateljima, od reformske 2002. do kraja 2018. godine nije se poboljšalo mirovinskog sektora. Udio izdataka za mirovine u BDP-u 2002. iznosio je 11,36 % dok je 2018. iznosio 10,28 %. Istodobno, stopa zamjene (udio prosječne mirovine u prosječnoj plaći) 2002. bila je 40,83 %, a na kraju 2018. je manja i iznosi 37,89 % (Samodol, 2020, str. 77-78). Samodol nadalje navodi kako su tranzicijski troškovi mirovinske reforme značajni, odnosno veći od koristi koji pruža II. stup OMF-a.

Problem i dalje ostaje I stup, odnosno fond međugeneracijske solidarnosti u koji osiguranici uplaćuju 15 % svoje bruto plaće, a koji nije dostatan da podmiri potrebe postojećih umirovljenika, već se sredstava i dalje povlače iz proračuna. Stoga se u pitanje dovodi i održivost postojećeg mirovinskog sustava.

2.3. Održivost postojećeg mirovinskog sustava

Pitanje održivosti postojećeg modela mirovinskog sustava aktualna je svakodnevica. S jedne strane sve veći broj umirovljenika i niske mirovine, s druge strane prihodi koji ne pokrivaju potrebe. Jedan od ciljeva mirovinske reforme bio je ublažiti nesrazmjer između prihoda i rashoda mirovinskog sustava, no to nije postignuto, a temeljni problem i dalje predstavlja fond međugeneracijske solidarnosti koji ne pokriva potrebe isplata mirovina. Troškovi mirovina čine značajni dio javnih rashoda, no umirovljenicima sve više prijete siromaštvo. Nadalje, ne treba izostaviti i loše upravljanje mirovinskim sustavom, od pokušaja rješavanja dijela društvenih i ekonomskih problema umirovljenjima do stalnih izmjena zakona (Vukorepa, 2015).

Nadalje, svakih se nekoliko godina ponavlja politička rasprava o opravdanosti postojanja drugog mirovinskog stupa. Pozivajući se na primjere reformi u Bugarskoj, Mađarskoj i Poljskoj, neki su se glasovi zalagali za ukidanje drugog stupa (i prijenos sredstava u prvi stup) ili su tražili smanjenje ili zamrzavanje daljnjih plaćanja u drugi stup i premještanje imovine u dobrovoljni, treći stup. Dana 1. veljače 2018., hrvatska je Vlada predložila neke

zakonske izmjene i dopune u vezi s drugim stupom (uglavnom u vezi s mogućnostima ulaganja obveznog mirovinskog fonda), čime je pokazala svoju namjeru da ostane privržena dvostranom obveznom mirovinskom sustavu (European Commission, 2018).

U mirovinskom sustavu Republike Hrvatske usprkos reformi i dalje ostaje problem što mirovinski prihod iz prvog stupa zauzima najveći udio u ukupnim mirovinskim prihodima, a investicijski portfelj mirovinskih fondova uglavnom se odnosi na državne obveznice, što će se detaljnije prikazati i analizirati u nastavku rada.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR MIROVINSKOG SUSTAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Poglavlje obuhvaća uvid u zadaće društava za upravljanje mirovinskim fondova, kao i uvid u vrste mirovinskih fondova i ulogu mirovinskih osiguravajućih društava. Na kraju poglavlja slijedi uvid u ulogu ostalih pratećih institucija u okviru mirovinskog sustava.

3.1. Zadaće društava za upravljanje mirovinskim fondovima

Osnovna djelatnost društva za upravljanje mirovinskim fondovima je osnivanje i upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Stoga su zadaće mirovinskog društva da odlučuje u što će mirovinski fond ulagati novac uplaćen putem doprinosa. S obzirom na to da se radi o novcu od kojeg će se jednog dana isplaćivati mirovine članova fondova, postoje mnoga zakonska ograničenja koja brinu da se poštuju načela sigurnosti, razboritosti i opreza te da se što više smanji rizik ulaganja (HANFA, 2019).

Danas na tržištu Republike Hrvatske postoje četiri društva za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, to su (HANFA, 2021):

- Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima
- ERSTE d.o.o. - društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima
- PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima
- Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo

Prema Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20), djelatnosti mirovinskog društva su sljedeće:

- Osnivanje i upravljanje mirovinskim fondovima

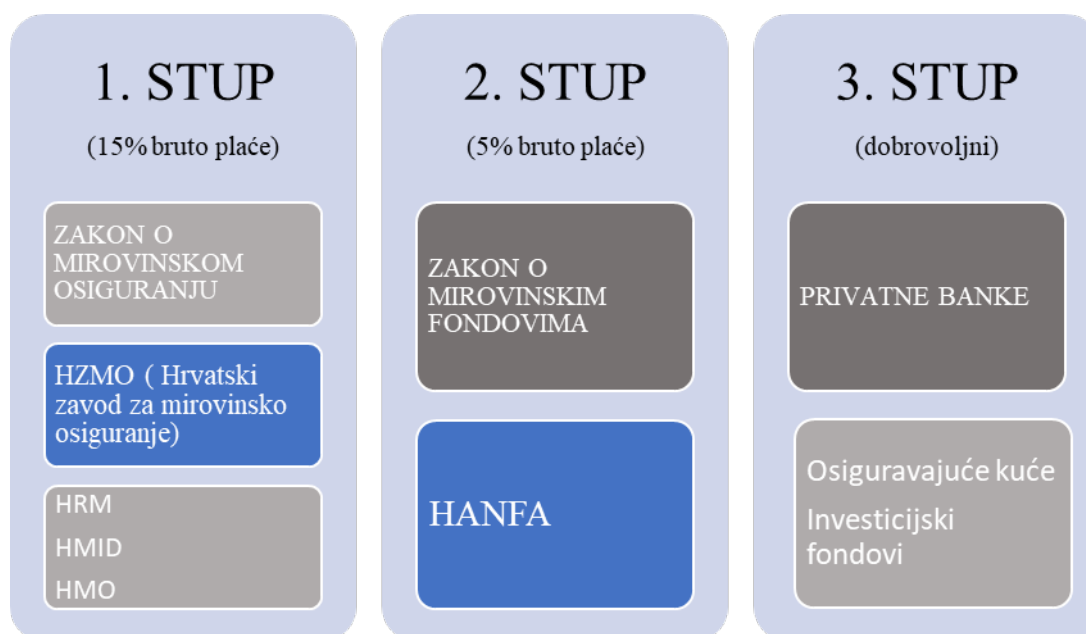
- Osnivanje i upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondovima prema Zakonu o dobrovoljnim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 29/18, 115/18).

Osnivanje i upravljanje obuhvaća osnivanje fonda, upravljanje imovinom fonda i administrativne poslove.

3.2. Vrste mirovinskih fondova

Kako je već ranije navedeno, u Republici Hrvatskoj postoje obvezni mirovinski fondovi (I i II stup) te dobrovoljni mirovinski fondovi (III stop) kako je prikazano slikom u nastavku.

Slika 1. Mirovinski sustav Republike Hrvatske

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2019)

Kako je prikazano na slici 1., prvi stup mirovinskog osiguranja naziva se stupom generacijske solidarnosti, što znači da zaposlenici izdvajaju doprinose za mirovinsko osiguranje, a iz tih se doprinosa isplaćuje mirovina sadašnjim umirovljenicima. Za provedbu mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti nadležan je Hrvatski zavod na mirovinsko osiguranje (HZMO).

Obvezni mirovinski fond (II stup) „je zakonski strogo regulirana zasebna imovina bez pravne osobnosti, kojim upravlja društvo za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima“ (HANFA, 2019, str. 15). Članovi u fond uplaćuju sredstva koja se ulažu u financijske instrumente i druge oblike imovine s ciljem povećanja vrijednosti fonda. Štednja je osobna i neotuđiva imovina svakog osiguranika i nalazi se na njegovom računu. Prema podacima HANFA-e, na dan 30.6.2021. godine, obvezni mirovinski fondovi brojali su ukupno 2.072.616 članova (HANFA, 2021). Neto imovina obveznih mirovinskih fondova na dan 30.6.2021. iznosi je 126.426.717 tisuća kuna (HANFA, 2021).

Uz uplaćeni iznos, na računu pojedinca nalazi se i prinos koji je ostvaren ulaganjima fonda tijekom razdoblja. Prinosi su posljedica rasta, odnosno pada vrijednosti imovine fonda, a promjena vrijednosti rezultat je ulagačke strategije fonda. Zakon o obveznim mirovinskim fondovima (NN 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20) definira tri kategorije mirovinskih fondova: A, B i C. Karakteristike su prikazane tablicom u nastavku.

Tablica 2. Kategorije obveznih mirovinskih fondova

A	B	C
<p>Najviši rizik</p> <p>Do 55 % ulaganja može biti u dionice</p> <p>Najmanje 30 % u nisko rizične instrumente</p> <p>Namijenjen mlađim osiguranicima</p> <p>Za članove kojima je do ostvarenja starosne mirovine ostalo 10 + godina</p> <p>Kada je do starosne mirovine osiguranika ostalo manje od 10 godina, REGOS ga raspoređuje u B fond</p>	<p>Srednji rizik</p> <p>Do 35 % ulaganja može biti u dionice</p> <p>Najmanje 50 % u nisko rizične instrumente</p> <p>Za osiguranike na sredini radnog vijeka</p> <p>Za članove kojima je do ostvarenja starosne mirovine ostalo 5 + godina</p> <p>Kada je do starosne mirovine osiguranika ostalo manje od 5 godina, REGOS ga raspoređuje u C fond</p>	<p>Najniži rizik</p> <p>Zabrana ulaganja u dionice</p> <p>Najmanje 70 % u nisko rizične instrumente</p> <p>Za osiguranike koji uskoro idu u mirovinu</p> <p>Za bilo koga, bez obzira o preostalim godinama rada do odlaska u mirovinu</p>

Izvor: (HANFA, 2019)

Kako je prikazano tablicom 2., fondovi se razlikuju s obzirom na stupanj rizika koji preuzimaju prilikom ulaganja imovine. Veći rizik ulaganja donosi i veće prinose, ali i mogućnost većeg gubitka. Prinosi koje ostvaruju mirovinski fondovi prate se preko indeksa MIREX kojeg izračunava i objavljuje HANFA. „MIREX predstavlja prosječnu vrijednost obračunske jedinice pojedinog fonda, odnosno kategorije fondova, što članovima fondova omogućava da prate i uspoređuju rezultate ulaganja fondova te aktivno upravljaju svojom mirovinskom štednjom. Promjena MIREX indeksa u nekom razdoblju predstavlja prosječni prinos mirovinskih fondova, odnosno prosječnu zaradu (ili gubitak) ostvaren u tom periodu“ (HANFA, 2019, str. 18).

Prosječne vrijednosti MIREX-a na dan 30.6.2021. godine su sljedeće (HANFA, 2021):

- MIREX A: 164.6155
- MIREX B: 278.8438
- MIREX C: 137.6535

Rezultati ukazuju kako je prosječna vrijednost obračunske jedinice fondova na dan 30.6.2021. godine bila najviša u B kategoriji, a najniža u C kategoriji. Na tržištu RH danas postoji ukupno 12 obveznih mirovinskih fondova. Njihov popis slijedi tablicom u nastavku rada.

Tablica 3. Popis obveznih mirovinskih fondova

FOND	DRUŠTVO ZA UPRAVLJANJE
AZ obvezni mirovinski fond kategorije A	Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima
AZ obvezni mirovinski fond kategorije B	
AZ obvezni mirovinski fond kategorije C	
ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE A	ERSTE d.o.o. - društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima
ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE B	
ERSTE PLAVI OBVEZNI MIROVINSKI FOND KATEGORIJE C	
PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija A	PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima
PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija B	
PBZ CROATIA OSIGURANJE obvezni mirovinski fond - kategorija C	
Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije A	Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo
Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije B	
Raiffeisen obvezni mirovinski fond kategorije C	

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Kako je vidljivo iz tablice 3., četiri društva upravljaju s 12 mirovinskih fondova. Svako društvo upravlja s po jednim fondom u kategorijama A, B i C.

Treći stup mirovinskog osiguranja predstavljaju dobrovoljni mirovinski fondovi. Dobrovoljni mirovinski fond je „zasebna imovina bez pravne osobnosti koju na temelju odobrenja Agencije osniva i kojom upravlja mirovinsko društvo“ (Narodne novine, NN 19/14, 29/18, 115/18). Članstvo u fondu dobrovoljno je i moguće u više fondova istovremeno. Visina i dinamika uplate članovi određuju sami individualno. Sredstva iz

ovog fonda nasljedna su, a fond može biti otvoren (za sve fizičke osobe) ili zatvoren (za zaposlenike pokrovitelja fonda) (HANFA, 2019). Na tržištu RH danas postoji čak 28 dobrovoljnih mirovinskih fondova, a njihov popis slijedi tablicom u nastavku.

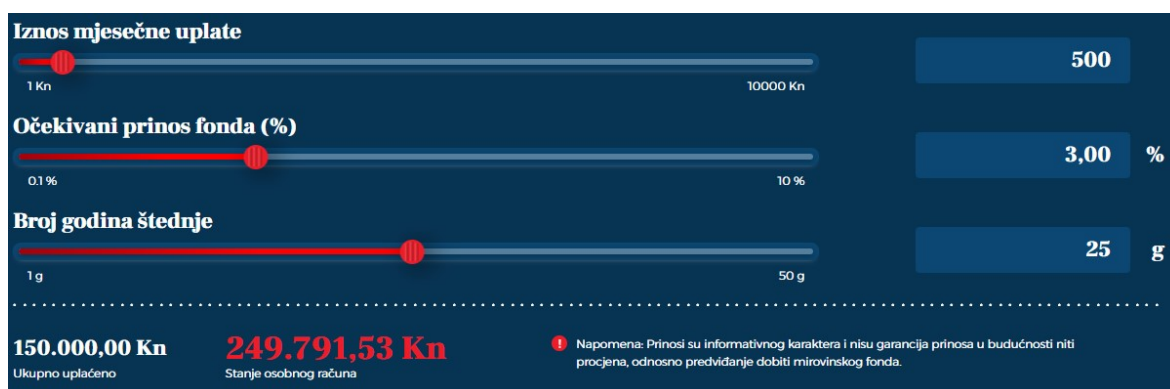
Tablica 4. Dobrovoljni mirovinski fondovi

Društvo za upravljanje	Tip	Fond
Allianz ZB d.o.o. društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	Zatvoreni	Auto Hrvatska zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ A1 zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ DALEKOVOD zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ HKZP zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ Treći horizont zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ ZABA zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
	Otvoreni	AZ Zagreb zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		AZ Benefit dobrovoljni mirovinski fond
CROATIA osiguranje mirovinsko društvo za upravljanje dobrovoljnim mirovinskim fondom d.o.o.	Zatvoreni	CROATIA OSIGURANJE zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
	Otvoreni	CROATIA OSIGURANJE 1000 A dobrovoljni mirovinski fond
		CROATIA OSIGURANJE 1000 C dobrovoljni mirovinski fond
		CROATIA OSIGURANJE dobrovoljni mirovinski fond
ERSTE d.o.o. - društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima	Zatvoreni	ERSTE ZATVORENI DOBROVOLJNI MIROVINSKI FOND
		NESTLÉ ZATVORENI DOBROVOLJNI MIROVINSKI FOND
		POLICIJSKI ZATVORENI DOBROVOLJNI MIROVINSKI FOND
		POŠTA ZATVORENI DOBROVOLJNI MIROVINSKI FOND
	Otvoreni	Erste Plavi Expert - dobrovoljni mirovinski fond
		Erste Plavi Protect - dobrovoljni mirovinski fond
Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima dioničko društvo	Zatvoreni	Raiffeisen zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond
		Zatvoreni dobrovoljni cestarski mirovinski fond
		Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond Ericsson Nikola Tesla
		Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond FINE
		Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond HEP grupe
		Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond Hrvatskih autocesta
		Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond Hrvatskog liječničkog sindikata
	Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fond T-HT	
Otvoreni	Raiffeisen dobrovoljni mirovinski fond	

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Kako je vidljivo iz tablice 4, četiri društva upravljaju dobrovoljnim mirovinskim fondovima, a sva društva u ponudi imaju otvorene i zatvorene dobrovoljne mirovinske fondove. Dobrovoljni mirovinski fondovi predstavljaju aktivni način ulaganja za svoje članove, s obzirom da se njima ostvaruje pravo na dodatnu osobnu mirovinu, državna poticajna sredstva od 15 % (maksimalno 750 kn godišnje) na sve uplate, korištenje porezne olakšice i prinos fonda. Dodatne prednosti ulaganja u dobrovoljne mirovinske fondove je činjenica da se mirovina može koristiti već od navršениh 55 godina života te je moguća jednokratna isplata dijela mirovine. Također, troškovi za članove su niski. U nastavku je dan prikaz informativnog kalkulatora štednje u Allianz ZB dobrovoljnom mirovinskom fondu.

Slika 2. Informativni kalkulator DMF-a

Izvor: Izrada autorice prema (Allianz ZB, 2021)

Iz slike 2 je vidljivo kako osoba koja 2021. godine počne uplaćivati 500 kn mjesečno u DMF, uz prinos od 3 % godišnje tijekom sljedećih 25 godina na račun uplati ukupno 150.000,00 kn. Nakon 25 godina, stanje na osobnom računu osiguranika iznosi gotovo 250.000,00 kn, što je jedan od najisplativijih oblika nisko rizične štednje i ulaganja.

No, bez obzira na pogodnosti koje nude, dobrovoljni mirovinski fondovi broje iznimno nizak broj članova. Članstvo u otvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima na dan 30.6.2021. godine imalo je tek 342.226 osoba, a u zatvorenim fondovima 45.451 osoba

(HANFA, 2021). Navedene brojke predstavljaju udio od 18,7 % u ukupnom broju osiguranika na isti datum.

3.3. Uloga mirovinskih osiguravajućih društava

Sve što osiguravatelj s godinama uštedi u II. stupu mirovinskog fonda prenosi se mirovinskom osiguravajućem društvu, kada osiguranik ostvari pravo na starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21).

Prema Zakonu o mirovinskim osiguravajućim društvima (NN 22/14, 29/18, 115/18), „mirovinsko osiguravajuće društvo je dioničko društvo koje ima sjedište u RH i posluje na temelju odobrenja Agencije, a nudi mirovinske programe i isplaćuje mirovine“.

U Republici Hrvatskoj danas postoje dva mirovinska osiguravajuća društva, to su (HANFA, 2021): Hrvatsko mirovinsko osiguravajuće društvo, dioničko društvo i Raiffeisen mirovinsko osiguravajuće društvo, d.d.

3.4. Uloga ostalih pratećih institucija u okviru mirovinskog sustava

U okviru mirovinskog sustava djeluju i sljedeće institucije: HANFA, HZMO, REGOS, Depozitari.

HANFA (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga) nadzorno je tijelo koje prati i nadzire financijska tržišta, financijske usluge te osobe koje te usluge pružaju. HANFA u sklopu svojih zadaća provodi nadzor nad poslovanjem subjekata mirovinskog sustava (HANFA, 2019):

- društvima za upravljanje mirovinskim fondovima
- mirovinskim fondova
- depozitarima mirovinskih fondova
- mirovinskim osiguravajućih društava te
- Središnjim registrom osiguranika (REGOS)

HZMO (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje) zadužen je za provedbu obveznog mirovinskog osiguranja (I. stup mirovinskog osiguranja) u okviru kojega se osiguranicima, na načelima solidarnosti i uzajamnosti, osiguravaju prava za slučaj starosti, invalidnosti i tjelesnog oštećenja, a članovima njihovih obitelji prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika mirovine (HANFA, 2019).

REGOS (Središnji registar osiguranika) vodi i održava registar podataka o uplaćenim doprinosima za obvezna mirovinska osiguranja u okviru drugog stupa mirovinskog osiguranja za sve osiguranike, evidenciju izbora i promjene obveznog mirovinskog fonda i evidenciju podataka osiguranika (HANFA, 2019).

Depozitari su zapravo banke koje „čuvaju“ imovinu fondova. Depozitar je dužan imovinu mirovinskog fonda čuvati i voditi tako da se u svakom trenutku može jasno odrediti i razlučiti imovina koja pripada mirovinskom fondu od imovine depozitara i njegovih ostalih klijenata, kontrolirati da se imovina mirovinskog fonda ulaže u skladu sa ciljevima ulaganja, zakonskim propisima i statutom fonda, kontrolirati i potvrđivati vrijednost imovine fonda i zaštititi prava vlasništva i druga prava mirovinskog fonda, osobito u slučaju nesolventnosti mirovinskog društva i depozitara.

Prema Zakonu o doživotnoj otpremnini odnosno dokupu mirovine (NN 153/13), utvrđeno je i osnivanje Društava za dokup mirovine. No, HANFA do sada nije zaprimila ni jedan zahtjev za izdavanje odobrenja za rad takvom Društvu (HANFA, 2021).

Nakon pregleda institucionalnog okvira, u nastavku rada slijedi analiza poslovanja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj.

4. ANALIZA POSLOVANJA MIROVINSKIH FONDOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Analiza poslovanja mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj obuhvaća prikaz i analizu strukture ulaganja te prikaz i analizu pokazatelja poslovanja OMF i DMF.

4.1. Struktura ulaganja obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova

Struktura ulaganja obveznih mirovinskih fondova prikazana je tablicama u nastavku.

Tablica 5. Struktura ulaganja OMF kategorije A (2014.-2020., u tisućama kuna)

Vrsta imovine	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020
Novčana sredstva	5,051	6,469	19,273	31,596	33,699	15,702	35,296
Potraživanja	543	1,268	2,425	1,327	1,180	4,369	3,269
Vrijednosni papiri i depoziti	348,320	416,087	488,972	561,062	622,209	818,707	948,354
D o m a ć i	288,116	328,875	415,757	468,514	506,640	615,519	661,722
Dionice + GDR	37,103	97,431	159,783	158,913	164,487	215,283	243,901
Državne obveznice	226,896	206,046	236,904	288,160	302,609	369,844	365,538
Municipalne obveznice	867	432	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	6,855	15,565	18,869	20,796	22,722	21,502	20,119
AIF	0	0	0	0	0	0	0
UCITS fondovi	1,401	2,200	201	339	3,822	3,889	5,363
Instrumenti tržišta novca	14,994	0	0	0	0	0	0
Depoziti	0	7,200	0	307	13,000	5,000	26,801
I n o z e m n i	60,204	87,211	73,216	92,548	115,570	203,188	286,632
Dionice	33,459	52,779	61,516	55,120	57,796	89,762	119,978
Državne obveznice	1,142	0	0	0	7,295	20,231	26,184
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	1,554
Korporativne obveznice	0	1,198	0	0	0	0	4,422
AIF	0	194	382	561	1,437	5,474	6,247
UCITS i OIF s javnom ponudom	25,603	33,040	11,318	36,867	49,042	87,720	128,247
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	0	0	0	0	0	0	0
Ostala imovina	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNA IMOVINA	353,913	423,824	510,670	593,985	657,089	838,778	986,920
UKUPNE OBVEZE	396	7,261	4,373	4,439	4,193	10,215	1,554
Neto imovina	353,517	416,563	506,297	589,546	652,895	828,563	985,366
Izloženost izvedenicama	160	265	642	228	110	460	2,146
Izloženost repo ugovorima	0	6,976	3,504	1,691	0	5,001	0

Izvor: (HANFA, 2021)

Iz tablice 5 je vidljivo kako su novčana sredstva obveznih mirovinskih fondova kategorije A u promatranom periodu od 2014. do 2020. godine višestruko narasla. Što se tiče strukture ulaganja, kroz promatrano je razdoblje vidljiva promjena strukture, no u cijelo razdoblje prevladava ulaganje u domaće vrijednosne papire (u 2020. godini 70 %, a u 2014. godini 83 %). Razlika u strukturi ulaganja u 2020. godini u odnosu na 2014. godinu vidljiva je u smanjenju udjela ulaganja u državne obveznice koje su u 2014. godini činile čak 65% ukupnih domaćih ulaganja, a u 2020. godini 39 %.

Istovremeno, povećan je udio ulaganja u dionice, s 11 % u 2014. godini na 26 % u 2020. godini ukupnih ulaganja u domaće vrijednosne papire i depozite. Neznatna sredstva ulažu se u korporativne obveznice, UCITS fondove i depozite.

Ulaganja u inozemne vrijednosne papire i depozite u 2014. godini činili su 17 % ukupnih ulaganja, dok je taj udio u 2020. godini narastao na 30 %.

Tablica 6. Struktura ulaganja OMF kategorije B (2014.-2020., u tisućama kuna)

Vrsta imovine	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020
Novčana sredstva	1,042,115	562,110	1,792,551	2,040,812	3,095,922	820,503	2,030,600
Potraživanja	111,245	147,613	304,012	70,545	44,894	530,524	369,908
Vrijednosni papiri i depoziti	63,928,496	71,743,241	79,023,291	85,929,999	89,871,906	105,264,404	108,964,267
D o m a ć i	55,237,995	61,925,210	71,246,409	75,632,674	78,359,719	87,841,632	87,711,075
Dionice + GDR	6,738,946	7,641,880	10,160,545	9,756,495	9,972,992	12,134,878	12,468,607
Državne obveznice	45,851,125	51,552,495	57,383,270	62,378,415	62,970,979	71,285,526	69,710,092
Municipalne obveznice	12,856	6,600	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	544,292	1,111,373	1,358,259	1,280,508	1,414,833	1,577,503	1,467,434
AIF	165,823	179,738	197,893	210,836	186,801	184,287	79,088
UCITS fondovi	631,812	765,076	1,530,372	611,096	753,076	194,648	598,568
Instrumenti tržišta novca	1,311	0	0	199,512	1,249,715	1,299,762	1,764,742
Depoziti	1,291,830	668,049	616,071	1,195,812	1,811,324	1,165,028	1,622,544
I n o z e m n i	8,690,501	9,818,031	7,776,882	10,297,325	11,512,187	17,422,772	21,253,192
Dionice	5,402,190	6,234,097	6,062,953	5,420,552	5,527,491	7,420,711	9,179,317
Državne obveznice	460,520	0	0	446,437	883,893	1,642,450	2,440,740
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	97,137
Korporativne obveznice	0	130,672	0	0	0	49,779	659,095
AIF	0	9,529	18,702	46,455	121,566	374,702	498,032
UCITS i OIF s javnom ponudom	2,827,791	3,443,733	1,695,228	4,383,882	4,979,237	7,829,233	8,378,871
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	105,897	0
Depoziti	0	0	0	0	0	0	0
Ostala imovina	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNA IMOVINA	65,081,856	72,452,964	81,119,854	88,041,356	93,012,721	106,615,432	111,364,775
UKUPNE OBVEZE	730,802	1,101,181	495,664	666,553	378,752	495,839	551,034
Neto imovina	64,351,054	71,351,783	80,624,190	87,374,803	92,633,969	106,119,593	110,813,741
Izloženost izvedenicama	146,190	33,378	170,513	32,479	14,462	31,543	320,226
Izloženost repo ugovorima	510,429	980,762	0	550,810	0	0	195,959

Izvor: (HANFA, 2021)

Iz tablice 6 vidljivo je kako su novčana sredstva OMF kategorije B u promatranom razdoblju zabilježila dupli rast. Struktura ulaganja u promatranom se razdoblju neznatno mijenjala, a u cijelom razdoblju prevladava ulaganje u domaće vrijednosne papire i depozite od kojih se izdvajaju državne obveznice sa 72 % udjela u 2020. godini, što je rast u odnosu na 2014. godinu kada je taj udio iznosio 64 %. Značajno je poraslo i ulaganje u instrumente tržišta novca, no ovi instrumenti zauzimaju tek 1,6 % ulaganja u domaće vrijednosne papire i depozite. Vrijednosni papiri i depoziti inozemnim tržišta koriste se za ulaganje udjelom od 14 % u 2020. godini, a prevladava ulaganje u dionice te UCITS i OIF s javnom ponudom. Ulaganja u inozemne depozite nema u cijelom promatranom razdoblju.

Tablica 7. Struktura ulaganja OMF kategorije C (2014.-2020., u tisućama kuna)

Vrsta imovine	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020
Novčana sredstva	35,787	15,168	73,052	128,031	184,826	85,683	264,893
Potraživanja	1	621	9,028	3,979	948	8,649	15,326
Vrijednosni papiri i depoziti	1,571,765	2,267,282	2,987,113	3,840,366	4,666,345	5,589,114	7,005,503
D o m a ć i	1,569,467	2,262,708	2,987,113	3,824,693	4,579,301	5,474,843	6,673,878
Dionice + GDR	0	0	0	0	0	0	0
Državne obveznice	1,374,229	2,093,881	2,745,952	3,641,859	4,127,413	5,201,615	5,868,693
Municipalne obveznice	6,285	3,132	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	36,175	76,087	150,155	152,368	195,875	207,234	234,019
AIF	0	0	0	0	0	0	0
UCITS fondovi	6,405	3,004	46,266	0	47,017	10,021	94,205
Instrumenti tržišta novca	131,372	44,553	44,739	0	39,996	55,973	79,956
Depoziti	15,000	42,051	0	30,467	169,001	0	397,005
I n o z e m n i	2,298	4,574	0	15,672	87,043	114,272	331,626
Dionice	0	0	0	0	0	0	0
Državne obveznice	2,298	0	0	15,672	64,982	79,331	219,122
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	11,656
Korporativne obveznice	0	4,574	0	0	0	11,640	60,625
AIF	0	0	0	0	0	0	0
UCITS i OIF s javnom ponudom	0	0	0	0	22,062	23,301	40,223
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	0	0	0	0	0	0	0
Ostala imovina	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNA IMOVINA	1,607,552	2,283,071	3,069,193	3,972,376	4,852,119	5,683,447	7,285,722
UKUPNE OBVEZE	30,570	46,749	20,315	12,180	12,789	33,497	16,771
Neto imovina	1,576,982	2,236,322	3,048,878	3,960,196	4,839,330	5,649,949	7,268,951
Izloženost izvedenicama	136	497	13,863	2,153	1,536	1,969	14,265
Izloženost repo ugovorima	25,010	41,336	0	0	0	12,500	0

Izvor: (HANFA, 2021)

Kako je vidljivo u tablici 7, novčana sredstva OMF kategorije C višestruko su narasla, a u 2020. godini gotovo sva ulaganja odnosila su se na vrijednosne papire i depozite na domaćem tržištu gdje prevladava ulaganje u državne obveznice s udjelom od 87 %, bez ulaganja u dionice, municipalne obveznice i AIF. Ulaganja u korporativne obveznice UCITS fondove, instrumente tržišta novca i depozite zauzimaju manji udio ulaganja na domaćem tržištu. U inozemne vrijednosne papire i depozite u cijelom promatranom razdoblju vidljiva su tek neznatna ulaganja. U 2014. godini 5 % ulaganja bilo je

zabilježeno na inozemnom tržištu vrijednosnih papira i depozita, a do 2020. godine taj je udio pao ispod 5%.

Grafički prikaz strukture imovine obveznih mirovinskih fondova dan je u nastavku rada.

Slika 3. Struktura ukupne imovine OMF – prema domicilnosti (2015.-2020.)

Izvor: Izrada autorice prema podacima (HANFA, 2021)

Slika 3 daje prikaz strukture ukupne imovine OMF-ova prema domicilnosti gdje se jasno vidi prevladavajući trend ulaganja u vrijednosne papire i depozite na domaćem tržištu. Iako se za sve tri kategorije struktura ulaganja neznatno promijenila u korist vrijednosnih papira i depozita na inozemnom tržištu oni i dalje čine mali udio u ukupnoj imovini OMF-ova.

Struktura ulaganja dobrovoljnih mirovinskih fondova prikazana je tablicama u nastavku.

Tablica 8. Struktura ulaganja zatvorenih DMF (2014.-2020., u tisućama kuna)

Vrsta imovine	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020	06/2021
Novčana sredstva	32,003	55,289	76,726	60,718	108,159	66,942	82,249	76,287
Potraživanja	536	551	10,149	802	486	3,937	1,560	28,221
Vrijednosni papiri i depoziti	565,333	627,737	692,993	790,589	802,863	1,038,132	1,140,788	1,207,827
D o m a ć i	492,940	538,018	610,443	685,566	658,471	792,868	746,350	781,290
Dionice + GDR	64,348	96,488	140,295	148,491	143,786	185,706	203,566	226,401
Državne obveznice	411,681	428,317	418,783	483,119	466,740	538,776	492,739	482,237
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	0	552
Korporativne obveznice	4,905	6,116	37,786	41,464	42,631	57,711	40,493	59,274
AIF	0	0	0	0	0	0	0	0
UCITS fondovi	3,991	4,446	13,579	10,451	5,315	6,415	9,551	12,826
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	8,014	2,650	0	2,041	0	4,260	0	0
I n o z e m n i	72,393	89,720	82,550	105,022	146,830	245,264	394,438	426,537
Dionice	50,579	64,895	53,461	45,325	68,884	94,880	95,352	130,614
Državne obveznice	0	0	0	9,699	23,706	39,124	105,754	105,096
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	0	0	0	0	724	0	2,933	0
AIF	0	0	0	0	2,437	0	0	0
UCITS i OIF s javnom ponudom	21,814	24,825	29,089	49,998	51,079	111,259	190,399	190,827
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostala imovina	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNA IMOVINA	597,872	683,577	779,868	852,109	911,508	1,109,011	1,224,597	1,312,335
UKUPNE OBVEZE	1,684	2,366	2,780	2,553	3,454	7,317	26,522	29,642
Neto imovina	596,188	681,211	777,088	849,556	908,054	1,101,694	1,198,075	1,282,693
Izloženost izvedenicama	605	0	115	254	-50	113	1,506	124
Izloženost repo ugovorima	0	280	0	304	0	0	0	0

Izvor: (HANFA, 2021)

Kako je prikazano tablicom 8, u strukturi ulaganja zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova u 2020. godini prevladava ulaganje u domaće vrijednosne papire i depozite, no u odnosu na 2014. godini taj udio je smanjen s 87 % na 65 %. Kao i kod OMF, u cijelom promatranom razdoblju prevladava ulaganje u državne obveznice. Ulaganje u inozemne vrijednosne papire i depozite u 2020. godini činilo je 35 % ukupnih ulaganja, a prevladavala su ulaganja u UCITS i OIF fondove s javnom ponudom.

Tablica 9. Struktura ulaganja otvorenih DMF (2014.-2020., u tisućama kuna)

Vrsta imovine	12/2014	12/2015	12/2016	12/2017	12/2018	12/2019	12/2020
Novčana sredstva	61,067	126,693	420,911	236,344	401,078	318,790	423,805
Potraživanja	3,453	3,771	12,010	5,178	3,852	32,467	15,938
Vrijednosni papiri i depoziti	2,605,820	2,967,081	3,179,356	3,678,405	3,850,162	4,833,273	5,136,485
D o m a ć i	2,294,025	2,570,638	2,894,894	3,301,557	3,365,851	3,989,921	4,097,702
Dionice + GDR	312,968	469,181	731,845	725,596	712,432	901,632	955,566
Državne obveznice	1,832,397	1,943,461	1,849,957	2,279,496	2,390,205	2,809,293	2,874,083
Municipalne obveznice	1,782	893	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	72,783	119,391	284,547	251,825	247,762	247,692	228,770
AIF	0	0	0	0	0	0	0
UCITS fondovi	13,741	1,204	28,546	31,110	15,452	18,505	25,283
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	60,354	36,507	0	13,529	0	12,800	14,000
I n o z e m n i	311,795	396,443	284,461	376,848	484,311	843,351	1,038,783
Dionice	214,002	282,688	219,524	152,290	198,301	314,526	363,451
Državne obveznice	1,789	0	0	5,915	37,449	115,530	186,909
Municipalne obveznice	0	0	0	0	0	0	0
Korporativne obveznice	0	6,588	0	0	0	4,690	41,633
AIF	0	0	0	0	0	0	177
UCITS i OIF s javnom ponudom	96,004	107,167	64,937	218,643	248,562	408,606	446,614
Instrumenti tržišta novca	0	0	0	0	0	0	0
Depoziti	0	0	0	0	0	0	0
Ostala imovina	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNA IMOVINA	2,670,339	3,097,545	3,612,277	3,919,927	4,255,092	5,184,530	5,576,229
UKUPNE OBVEZE	18,352	52,703	63,876	24,358	23,747	65,064	33,457
Neto imovina	2,651,987	3,044,842	3,548,401	3,895,569	4,231,346	5,119,466	5,542,772
Izloženost izvedenicama	4,430	265	2,556	4,736	3,016	3,973	14,850
Izloženost repo ugovorima	5,200	44,041	40,518	6,950	0	0	0

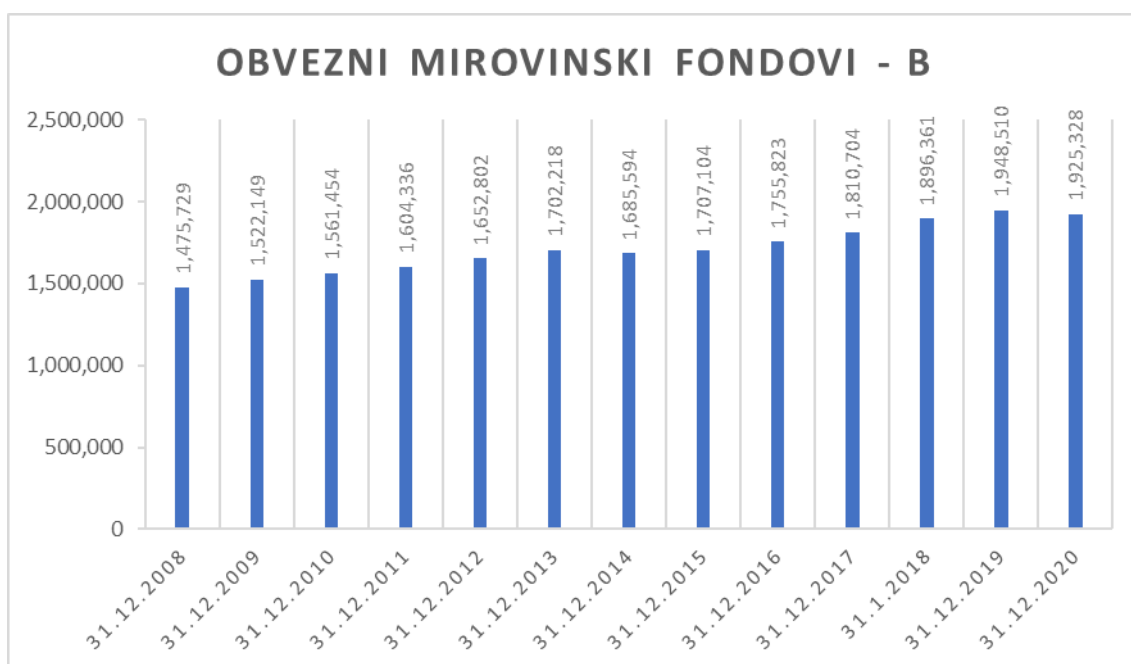
Izvor: (HANFA, 2021)

Kako prikazuje tablica 9, kao i kod zatvorenih, i otvoreni DMF-ovi ulažu uglavnom u domaće vrijednosne papire i depozite, od kojih se u cijelom promatranom razdoblju ističe ulaganje u državne obveznice. Od ostalih domaćih instrumenata, ulaganja su vidljiva u korporativne obveznice te manji dio u UCITS fondove i depozite. Iako je ulaganje u inozemne vrijednosne papire i depozite u promatranom razdoblju višestruko naraslo, i dalje se radi o malom udjelu u ukupnoj vrijednosti ulaganja. Na inozemnom se tržištu ulaže u dionice, državne obveznice te UCITS i OIF s javnom ponudom.

4.2. Pokazatelji poslovanja mirovinskih fondova uz osvrt na utjecaj kriza na poslovanje

U nastavku rada slijedi uvid u broj članova obveznih mirovinskih fondova u periodu od 2008. do 2020. godine.

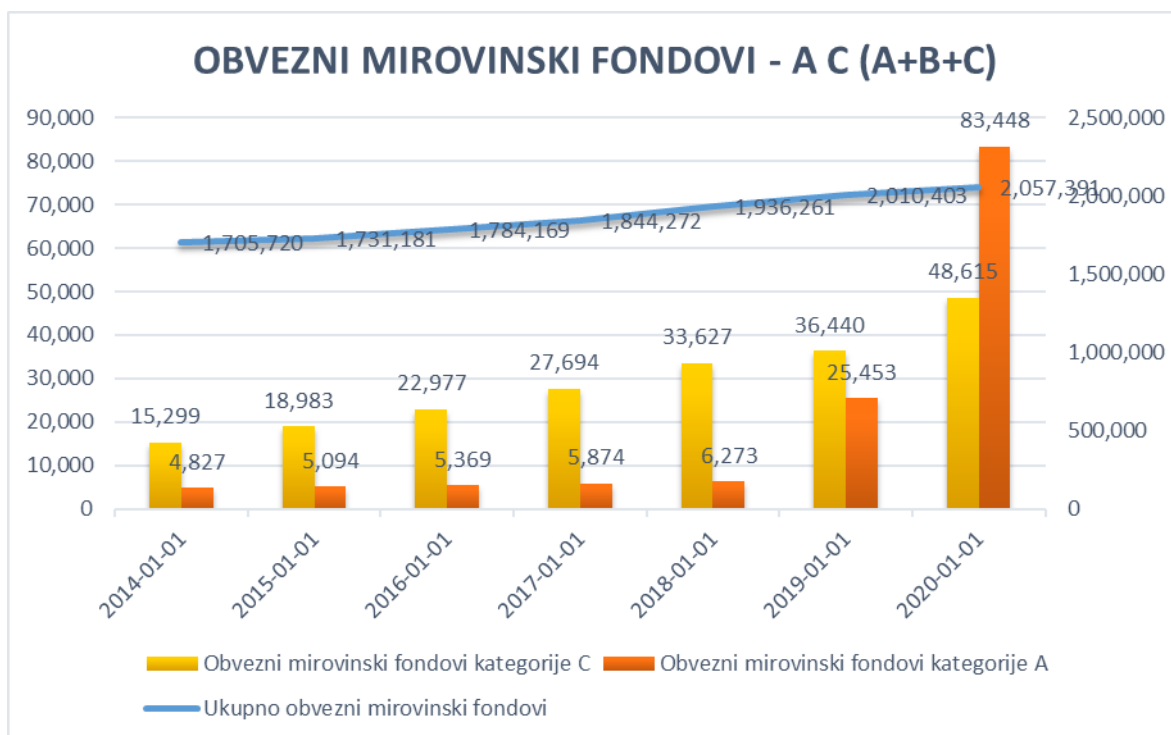
Slika 4. Broj članova OMF-a skupine B (2008. do 2020.)

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Kako je vidljivo iz slike 4, broj članova obveznog mirovinskog fonda skupine B nije značajnije rastao, odnosno broj obveznih osiguranika u promatranom je razdoblju varirao između 1,4 i 1,9 milijuna. Broj članova skupine A i C prikazan je u nastavku, s obzirom da su fondovi grupirani prema rizičnosti Zakonom iz 2014. godine.

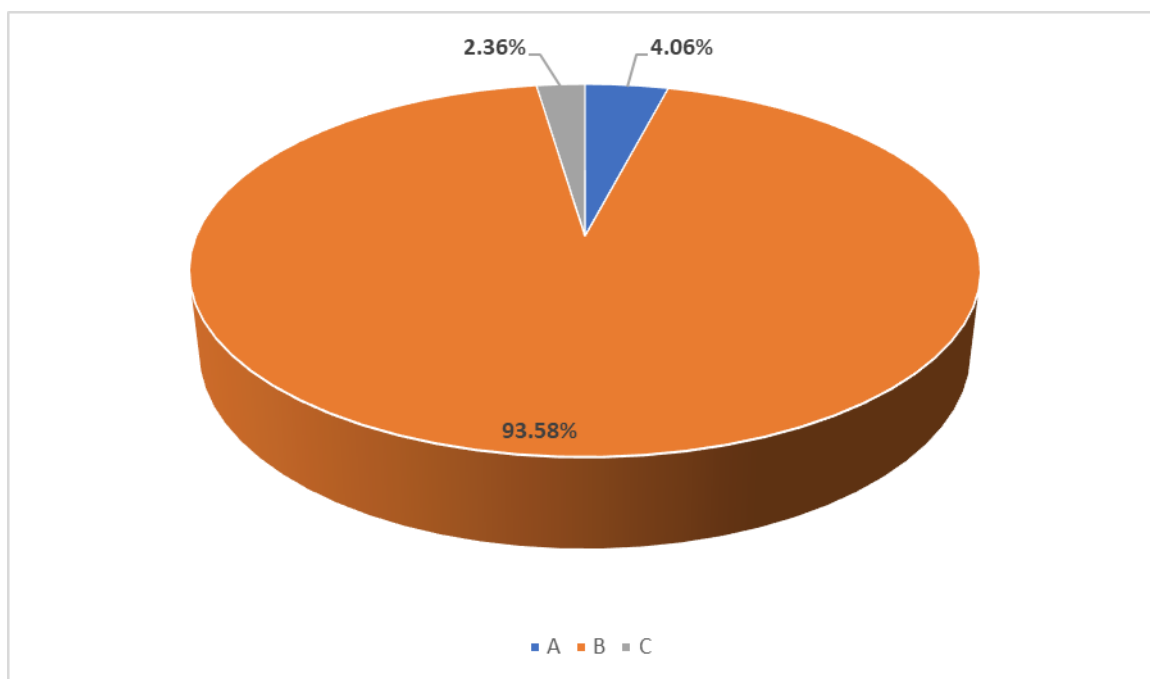
Slika 5. Broj članova OMF-a skupine A i C+ukupno (2014. do 2020.)

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Slika 5 ukazuje kako je članstvo u obveznom mirovinskom fondu kategorije A raslo značajno brže u odnosu na kategoriju C. Ukupno broj osiguranika n kraju 2020. godine bio je nešto preko 2 milijuna, a većina osiguranika pripadala je OMF-u skupine B, dok skupinu A i C čini neznatan udio osiguranika. Članstvo OMF-a prema kategorijama prikazano je i slikom u nastavku.

Slika 6. Članstvo OMF po kategorijama (31.12.2020)

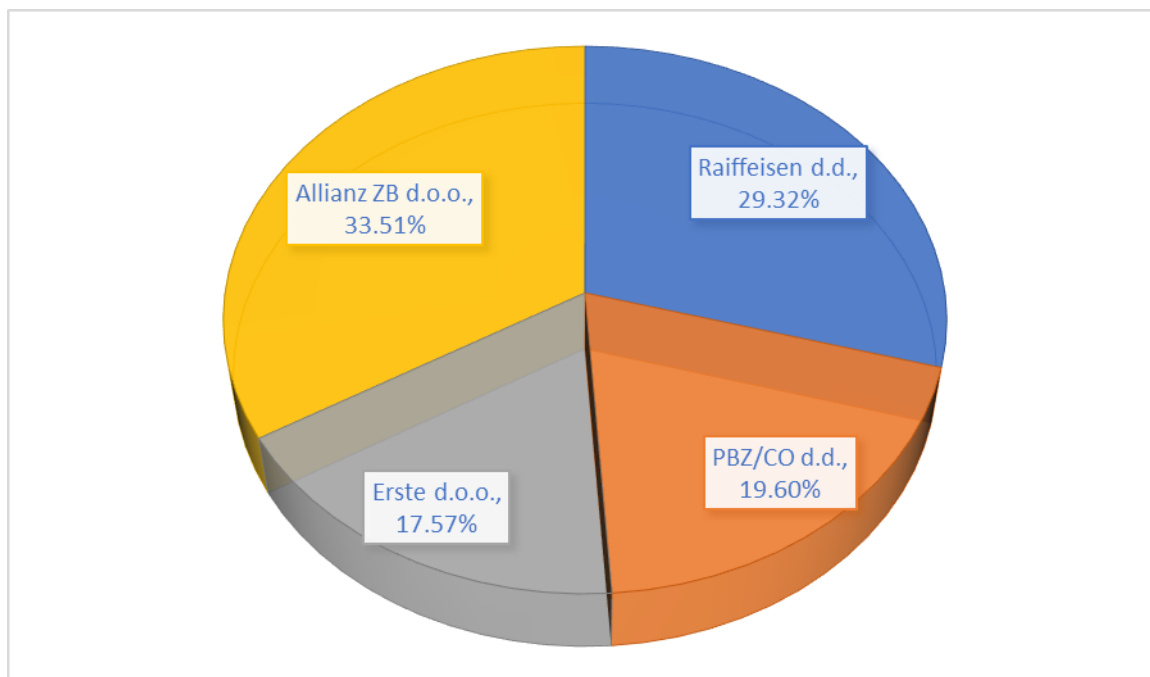

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Slika 6 daje uvid u članstvo prema kategorijama gdje je vidljivo kako prevladava članstvo u kategoriji B, dok kategorije A i C zauzimaju manji udio.

U nastavku je prikazano i članstvo prema društvima za uspravljanje.

Slika 7. Članstvo OMF prema društvima za upravljanje (31.12.2020)

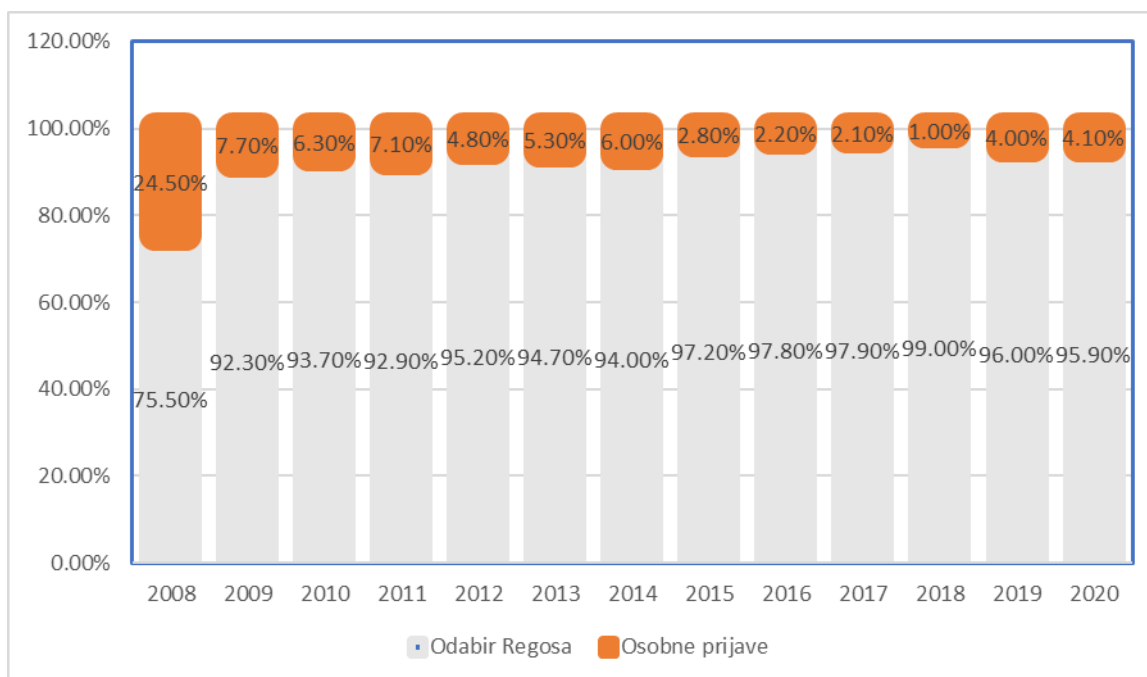

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Slika 7 ukazuje kako najveći udio članstva uzima Allianz ZB, dok je na drugom mjestu Raiffeisen, zatim PBZ/CO i na kraju Erste.

No, osiguranici vrlo rijetko sami biraju OMF, već za njih to automatski obavlja REGOS, kako je prikazano u nastavku. Na koji način REGOS automatski dodjeljuje OMF osiguraniku nije poznato, ali s obzirom na statistiku u nastavku može se reći kako ova automatika zasigurno utječe na udjele članstva u društvima za upravljanje prikazanim slikom 7.

Slika 8. Odabir obveznog mirovinskog fonda

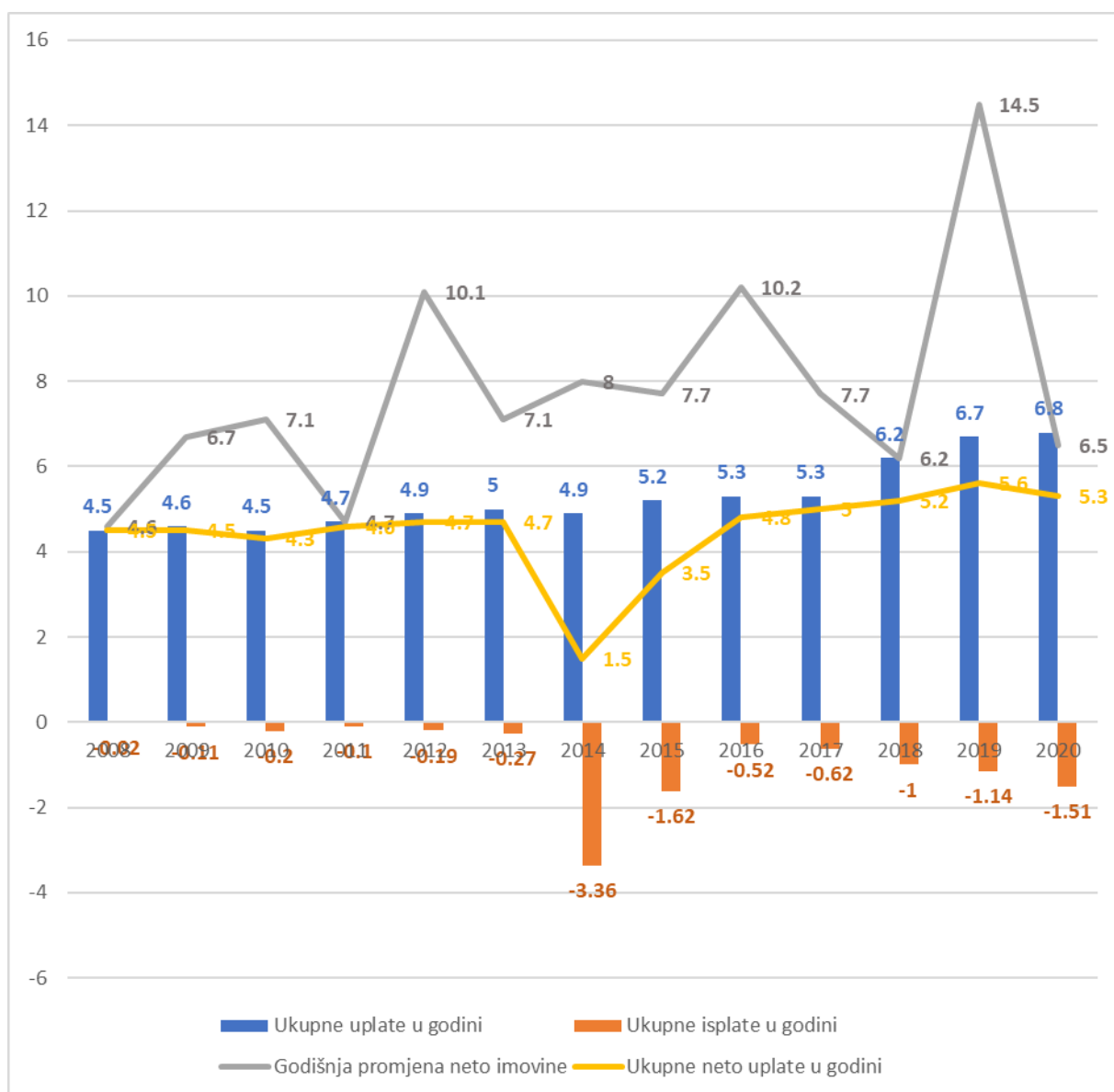

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Iz slike 8 je vidljivo kako u cijelom promatranom razdoblju, osim prve promatrane godine, odabir OMF-a od strane osiguranika pada, da bi u 2020. godini samo 4,1 % osiguranika samo odabralo željeni OMF. Tijekom 2018. godine taj udio je bio samo 1%, da bi tijekom 2019. i 2020. godine ipak nešto narastao. Jedan od razloga svakako može biti i pojednostavljenje prijave odnosno promjene OMF-a od strane osiguranika. Naime, od 26. travnja 2019. dostupna je nova elektronička usluga Regosa – Obvezni mirovinski fond. Usluga obuhvaća prijavu ili promjenu obveznog mirovinskog društva i kategorije obveznog mirovinskog fonda putem interneta (Regos, 2019).

U nastavku je također dan prikaz uplata, isplata i promjena neto imovine OMF-ova.

Slika 9. Uplate, isplate i promjena neto imovine OMF – u mlrd kn (2008.-2020.)

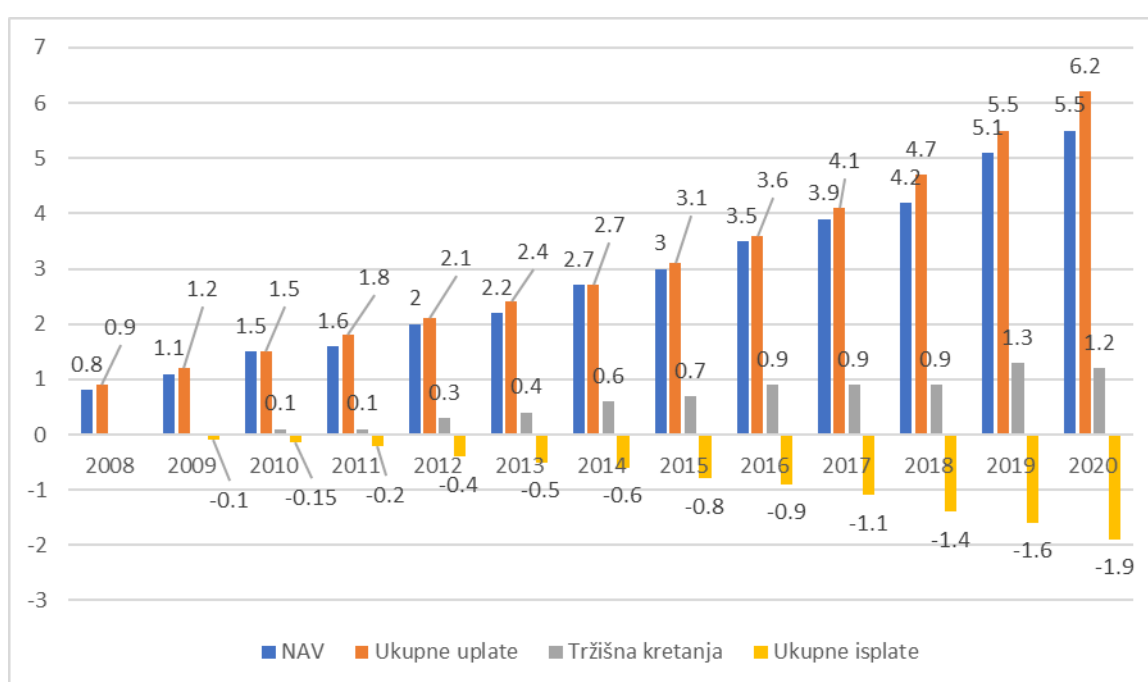
Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Iz slike 9 je vidljivo kako se mijenjaju trendovi uplata, isplata i neto imovine obveznih mirovinskih fondova. Ukupne neto uplate tijekom promatranog vremenskog perioda bilježe blagi rast, kao i ukupne godišnje uplate. Razlog tome svakako je rast broja

osiguranika, ali i blagi rast plaća koji utječe na rast ulaganja u OMF-ove. Ukupne neto isplate označavaju isplate kod prestanka članstva osiguranika i odlaska u mirovinu.

U nastavku slijedi prikaz neto imovine (NAV), uplata, isplata i tržišna kretanja imovine DMF-ova.

Slika 10. NAV, uplate, isplate i tržišna kretanja otvorenih DMF-ova – u mlrd kn (2008.-2020.)

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Slika 10 ukazuje kako neto imovina otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova u promatranom razdoblju raste, kao i iznosi ukupnih uplata. Značajnije ukupne isplate vidljive su nakon 2015. godine, što je rezultat umirovljenja korisnika otvorenih DMF-ova čiji broj svake godine raste.

5. ŠTEDNJA U MIROVINSKIM FONDOVIMA

U ovom poglavlju rada prikazuje se i analizira štednja u mirovinskim fondovima Republike Hrvatske. Poglavlje obuhvaća uvid u važnost štednje u mirovinskim fondovima, nakon čega slijedi pregled i analiza razvijenosti štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima.

5.1. Važnost štednje u mirovinskim fondovima

Tijekom cijelog radnog vijeka svaki pojedinac očekuje da će doći vrijeme kada će se moći povući sa svog posla i umiroviti. Za neke je osobe državna mirovina dovoljna da osigura osnovnu razinu prihoda. Drugi mogu imati priliku akumulirati bogatstvo bez korištenja mirovinskih programa - možda kroz svoje poslovne pothvate ili drugu imovinu. No, većina ljudi sebi želi osigurati primanja nekim oblikom mirovinskog sustava. Štednja za mirovinu iznimno je važna. Ljudi žive dulje i vode aktivniji život u mirovini. Zbog toga je važnije nego ikad razmišljati o primanjima nakon prestanka radnog vijeka. Dobrovoljna mirovinska štednja jedno je od rijetkih područja u kojima se dobivaju porezne olakšice i državni poticaji.

Štednja u OMF-u u Republici Hrvatskoj obvezna je, no ne treba zanemariti činjenicu kako u taj fond osiguranik isplaćuje samo 5 % svoje bruto plaće, dok 15 % i dalje uplaćuje u prvi stup, odnosno u fond međugeneracijske solidarnosti. Primjerice, ukoliko osoba ode u mirovinu sa 40 godina radnog staža i s prosječnom plaćom koja je oko 7.000 kuna, mirovina će iznositi oko 3.700 kuna, što je otprilike 50 % plaće koju je osoba primala. Postavlja se pitanje održivosti i financijske neovisnosti osobe u mirovini. Uz štednju u dobrovoljnom mirovinskom fondu mirovina se može značajno povećati.

Važnost štednje u mirovinskim fondovima očituje se i za društvo u cjelini, s obzirom da osiguravanje umirovljena preko mirovinskog fonda za pojedinca znači rješavanje egzistencijalnih pitanja za vrijeme umirovljenja. Financijski neovisna osoba treće životne dobi neće biti „problem“ društva već ravnopravni sudionik koji i dalje ima mogućnost sudjelovanja na tržištu dobara i usluga bez potrebe za dodatnom financijskom pomoći

države i/ili obitelji. Na taj način rješava se i sve izraženiji problem siromaštva osoba starije životne dobi što je posebno izraženo u Hrvatskoj, gdje trenutno prosječna starosna mirovina za 40 i više godina mirovinskog staža prema ZOMO iznosi 3.968,10 kn, a njen udio u prosječnoj neto plaći u Republici Hrvatskoj za svibanj 2021. (7.104 kn) iznosi 55,86%. Nadalje, treba uzeti u obzir kako je, prema podacima HZMO-a za lipanj 2021. godine (2021), odnos broja korisnika mirovina i osiguranika 1:1,25. Sve navedeno ukazuje na važnost štednje u mirovinskom fondu, s naglaskom na dobrovoljni mirovinski fond.

5.2. Razvijenost štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima

Razvijenost štednje u mirovinskim fondovima, s naglaskom na dobrovoljne mirovinske fondove može se pratiti kroz neto imovinu fondova, prinose i MIREX.

Neto imovina OMF-ova i DMF-ova prikazana je u nastavku.

Slika 11. Kretanje vrijednosti neto imovine OMF i DMF (2014.-2020.)

	12/2014	12/2015	promjena 2015/2014	12/2016	promjena 2016/2015	12/2017	promjena 2017/2016	12/2018	promjena 2018/2017	12/2019	promjena 2019/2018	12/2020	promjena 2020/2019
Obvezni mirovinski fondovi kategorije A	353,517	416,563	118%	506,297	122%	589,546	116%	652,895	111%	828,563	127%	985,366	119%
Obvezni mirovinski fondovi kategorije B	64,351,054	71,351,783	111%	80,624,190	113%	87,374,803	108%	92,633,969	106%	106,119,593	115%	110,813,741	104%
Obvezni mirovinski fondovi kategorije C	1,576,982	2,236,322	142%	3,048,878	136%	3,960,196	130%	4,839,330	122%	5,649,949	117%	7,268,951	129%
Ukupno obvezni mirovinski fondovi	66,281,554	74,004,667	112%	84,179,365	114%	91,924,545	109%	98,126,194	107%	112,598,105	115%	119,068,058	106%
Otvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi	2,651,987	3,044,842	115%	3,548,401	117%	3,895,569	110%	4,231,346	109%	5,119,466	121%	5,542,772	108%
Zatvoreni dobrovoljni mirovinski fondovi	596,188	681,211	114%	777,088	114%	849,556	109%	908,054	107%	1,101,694	121%	1,198,075	109%
Ukupno dobrovoljni mirovinski fondovi	3,248,175	3,726,053	115%	4,325,488	116%	4,745,125	110%	5,139,400	108%	6,221,160	121%	6,740,846	108%
Ukupno /	69,529,728	77,730,720	112%	88,504,853	114%	96,669,670	109%	103,265,593	107%	118,819,265	115%	125,808,905	106%
Udio neto imovine DMF-ova u ukupnoj imovini	4.67%	4.79%		4.89%		4.91%		4.98%		5.24%		5.36%	

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Iz slike 11 je vidljivo kako vrijednost neto imovine obveznih i mirovinskih fondova u cijelom promatranom razdoblju raste. No, vidljivo je također kako vrijednost imovine DMF-ova raste sporije u odnosu na vrijednost neto imovine OMF-ova. Također, vidljivo je kako vrijednost imovine DMF-ova u ukupnoj vrijednosti u 2020. godini iznosi tek 5,36 %, što ukazuje na iznimno slabo razvijenu štednju o DMF-ovima. Također, udio neto imovine DMF-ova u ukupnoj imovini u promatranom razdoblju tek je neznatno porastao. U nastavku slijedi uvid u vrijednost obračunskih jedinica obveznih mirovinskih fondova i MIREX.

Slika 12. Vrijednost obračunskih jedinica OMF i MIREX (2008.-2020.)

Datum	Obvezni mirovinski fondovi kategorije A					Obvezni mirovinski fondovi kategorije B					Obvezni mirovinski fondovi kategorije C				
	AZ	Erste Plavi	PBZ CO	Raiffeisen	MIREX A	AZ	Erste Plavi	PBZ CO	Raiffeisen	MIREX B	AZ	Erste Plavi	PBZ CO	Raiffeisen	MIREX C
	OMF A	OMF A	OMF A	OMF A		OMF B	OMF B	OMF B	OMF B		OMF C	OMF C	OMF C	OMF C	
12/31/2008						134.3385	133.2136	126.3414	133.5218	132.6237					
12/31/2009						144.8585	147.3339	137.0353	145.7648	144.1581					
12/31/2010						157.1319	160.7232	150.3996	157.5504	156.5954					
12/31/2011						161.4465	158.5558	148.2493	156.5803	157.4119					
12/31/2012						181.1034	182.5308	162.0964	176.6198	176.8405					
12/31/2013						189.1238	190.8593	170.4323	184.0084	184.732					
12/31/2014	104.0635	105.1601	106.3946	104.3748	104.6047	210.6223	210.1776	187.8208	206.753	205.7149	101.7658	103.2353	102.9851	104.1976	102.9448
12/31/2015	114.1258	112.7561	114.9347	114.4896	114.1401	222.4355	224.186	200.9945	219.9996	218.4458	107.224	109.1383	109.7211	113.2774	109.9284
12/31/2016	128.5081	128.3548	130.8176	123.8658	127.6029	235.2136	242.2971	218.1212	236.0831	233.6123	115.0789	118.4497	118.0028	121.4859	118.0951
12/31/2017	132.757	133.9725	136.6416	132.7106	133.4406	238.1453	254.797	223.3887	246.9277	240.7514	122.0664	127.2803	123.9712	129.0006	125.2802
12/31/2018	133.7587	132.9501	139.3961	134.1743	134.5603	240.9025	254.5561	226.5363	249.9455	243.1975	126.0762	130.8146	127.1745	132.627	128.9641
12/31/2019	149.9411	154.2218	159.8637	150.7872	152.348	260.1271	282.2406	250.8996	271.4302	265.1856	132.6645	139.6285	135.5545	138.9201	135.9672
12/31/2020	149.3756	153.5187	162.9256	151.2389	153.0006	264.142	281.6198	256.3978	272.026	267.6906	133.22	142.0741	138.7845	140.6242	137.5344

Izvor: Izrada autorice prema (HANFA, 2021)

Iz slike 12 je vidljivo kako vrijednost obračunske jedinice obveznih mirovinskih fondova u promatranom razdoblju kontinuirano raste. Svaka obračunska jedinica predstavlja proporcionalni udjel u neto vrijednosti imovine mirovinskog fonda. Zbroj vrijednosti svih obračunskih jedinica, na računima svih članova fonda, čini ukupnu vrijednost imovine fonda.

U nastavku slijedi prikaz godišnjih prinosa OMF-ova.

Slika 13. Godišnji prinos OMF-ova (2015.-2020.)

Godišnji prinos OMF - ova	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
AZOMF A	9,67%	12,60%	3,31%	0,75%	12,10%	-0,38%
Erste Plavi OMF A	7,22%	13,83%	4,38%	-0,76%	16,00%	-0,46%
PBZ CO OMF A	8,03%	13,82%	4,45%	2,02%	14,68%	1,92%
Raiffeisen OMF A	9,69%	8,19%	7,14%	1,10%	12,38%	0,30%
Mirex kategorije A	9,12%	11,80%	4,57%	0,84%	13,22%	0,43%
AZOMF B	5,61%	5,74%	1,25%	1,16%	7,98%	1,54%
Erste Plavi OMF B	6,67%	8,08%	5,16%	-0,09%	10,88%	-0,22%
PBZ CO OMF B	7,01%	8,52%	2,41%	1,41%	10,75%	2,19%
Raiffeisen OMF B	6,41%	7,31%	4,59%	1,22%	8,60%	0,22%
Mirex kategorije B	6,19%	6,94%	3,06%	1,02%	9,04%	0,94%
AZOMF C	5,36%	7,33%	6,07%	3,28%	5,23%	0,42%
Erste Plavi OMF C	5,72%	8,53%	7,46%	2,78%	6,74%	1,75%
PBZ CO OMF C	6,54%	7,55%	5,06%	2,58%	6,59%	2,38%
Raiffeisen OMF C	8,71%	7,25%	6,19%	2,81%	4,74%	1,23%
Mirex kategorije C	6,78%	7,43%	6,08%	2,94%	5,43%	1,15%

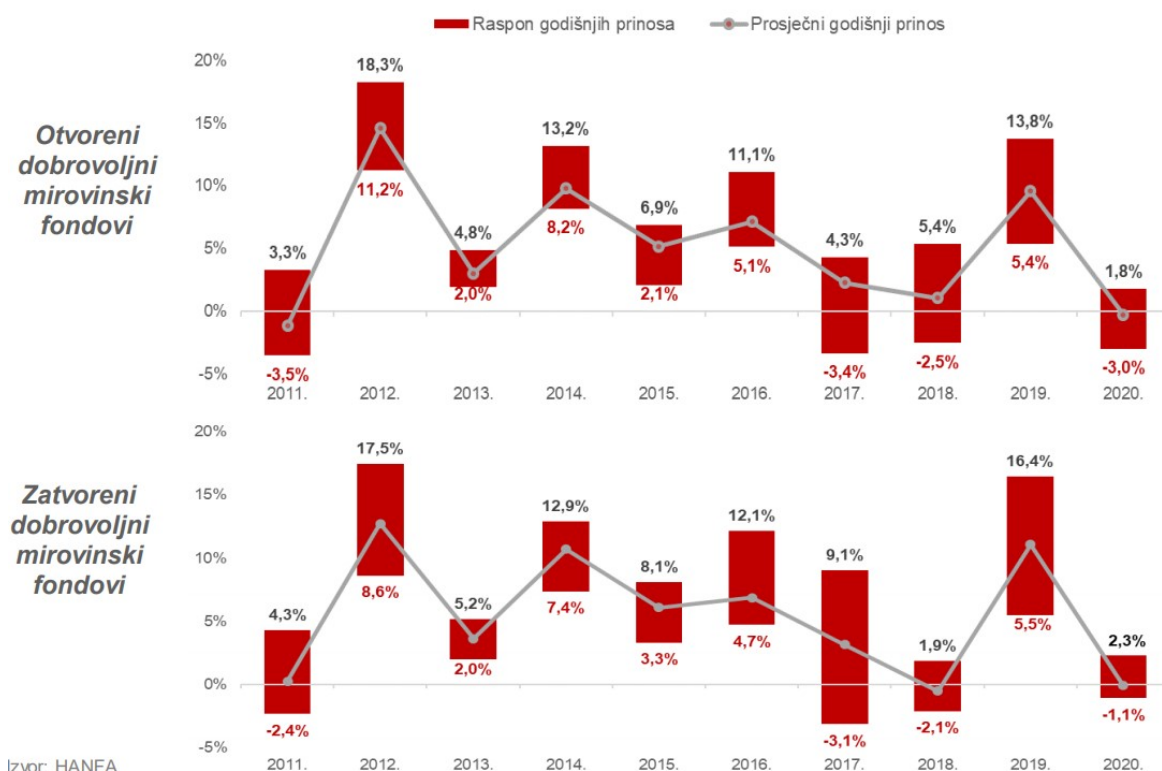
Izvor: (HANFA, 2021)

Kako je vidljivo na slici 13, godišnji prinosi OMF-ova i MIREX tijekom promatranog razdoblja promjenjivi su i prikazuju prosječan godišnji prinos osiguranika. Najveće prinose osiguranici u kategoriji A i B ostvarili su 2016. godine, a kategorije C 2016. godine.

Prinosi osiguranika svih kategorija u 2020. godini bilježe drastičan pad, a razlog tome uglavnom su poremećaji izazvani pandemijom COVID-19.

Slična situacija s prinosima vidljiva je i kod dobrovoljnih mirovinskih fondova, kako je prikazano u nastavku.

Slika 14. Prinosi DMF-ova (2011.-2020.)

Izvor: (HANFA, 2021)

Slika 14 ukazuje kako, u prosjeku, najveći prinosi otvorenih i zatvorenih DMF-ova zabilježeni su 2012. godine, dok se 2020. godine bilježi značajan pad, također kao posljedica poremećaja izazvanih pandemijom.

5.3. Rezultati istraživanja odnosa mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove

Kako bi se ostvario jedan od ciljeva istraživanja, odnosno utvrdili stavovi i iskustva mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove, provedeno je anketno istraživanje. Demografske karakteristike ispitanika prikazane su tablicom u nastavku.

Tablica 10. Demografske karakteristike ispitanika

		Ispitanici	
		Frekvencija (N=100)	Struktura (%)
Spol	Muško	34	34
	Žensko	66	66
Stručna sprema	SSS	48	48
	VŠS/prvostupnik(ca)	25	25
	VSS/magistar(ca) više	27	27
Status	Nezaposlen(a)	5	5
	Student(ica)	36	36
	Učenik(ca)	2	2
	Zaposlen(a)	55	55
	Bez odgovora	2	2
Godine staža	Bez radnog staža	30	30
	manje od 5 godina	45	45
	5 do 10 godina	19	19
	Preko 10 godina	6	6
Županija	Bjelovarsko-bilogorska	2	2
	Grad Zagreb	66	66
	Karlovačka	3	3
	Krapinsko zagorska	3	3
	Primorsko goranska	1	1
	Šibensko kninska	1	1
	Splitsko dalmatinska	1	1
	Varaždinska	3	3
	Zadarska	1	1
Zagrebačka	19	19	
Mjesečni prihodi	Bez prihoda	6	6
	Manje od 2.000 kuna	14	14
	2.000-4.000 kuna	15	15
	4.000-7.000 kuna	37	37
	7.000-10.000 kuna	18	18
	Više od 10.000 kuna	5	5
	Ne želim odgovoriti	5	5

Izvor: Izrada autorice

U tablici 10 vidljivo je kako je, s obzirom na spol, anketi pristupilo 66 % žena i 34 % muškaraca, a s obzirom na stručnu spremu, prevladavaju osobe srednje stručne spreme. Što se tiče staža, 30 % ispitanika navodi kako nema radnog staža, dok 45 % ispitanika ima manje od 5 godina radnog staža. Većina ispitanika, 66 %, dolazi iz grada Zagreba. Što se mjesečnih prihoda tiče, 37 % ispitanika navodi kako ima prihode između 4.000 i 7.000 kuna, a 18 % navodi kako su im prihodi od 7.000 do 10.000 kuna. Rezultati istraživanja prikazani su u nastavku.

Ispitanici su u prvom dijelu ankete trebali ocijeniti svoju informiranost o mirovinskom sustavu Republike Hrvatske. Informiranost su ispitanici ocijenili na skali od 1 do 5, gdje 1 označava nedovoljnu informiranost, a 5 označava odličnu informiranost. Rezultati slijede u nastavku.

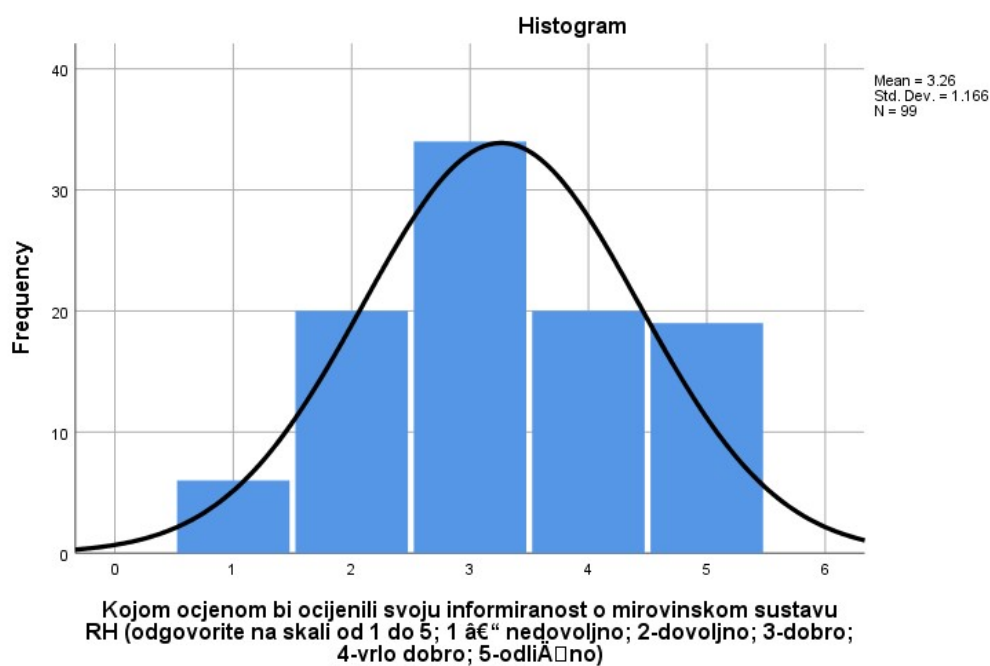
Tablica 11. Informiranost o mirovinskom sustavu RH

		F	%
Valid	1	6	6.0
	2	20	20.0
	3	34	34.0
	4	20	20.0
	5	19	19.0
	Total	99	99.0
Missing	System	1	1.0
Total		100	100.0

Izvor: Izrada autorice

Kako je vidljivo iz tablice 11, 34 % ispitanika smatra kako je dobro informirana o mirovinskom sustavu RH, no vrlo dobro i odlično informiranima smatra se 39 % ispitanika. Histogram u nastavku predstavlja prosjek odgovora.

Slika 15. Informiranost o mirovinskom sustavu RH

Izvor: Izrada autorice

Aritmetička sredina ukazuje na stav ispitanika kako su, u prosjeku, dobro informirani o mirovinskom sustavu RH. No, standardna devijacija također ukazuje na raspršenost odgovora, što znači da je raspon odgovora ispitanika raspršen od nedovoljne do odlične informiranosti o mirovinskom sustavu RH.

U nastavku slijedi uvid u rezultate o poznavanju mirovinskog sustava RH.

Tablica 12. Poznavanje mirovinskog sustava RH

	Da		Ne	
	F (N=100)	(%)	F (N=100)	(%)
U RH postoje 3 mirovinska stupa	93	93	7	7
Iz I. stupa mirovinskog osiguranja isplaćuju se mirovine sadašnjim umirovljenicima	80	80	20	20
Svaki zaposlenik može samostalno odabrati fond iz II. Stupa	57	57	43	43
Za I. stup mirovinskog osiguranja svaki osiguranih izdvaja 15 %	87	87	13	13
Za II. stup mirovinskog osiguranja svaki osiguranih izdvaja 5 %	83	83	17	17
III. stup mirovinskog osiguranja dobrovoljan je	91	91	9	9
Za ulaganje u III. stup mirovinskog osiguranja država daje poticaje	58	58	42	42
Osiguranik u svakom trenutku može vidjeti stanje na računu svog mirovinskog osiguranja	59	59	41	41

Izvor: Izrada autorice

Iz tablice 12 je vidljivo kako su ispitanici dosta dobro upoznati sa mirovinskom sustavom RH. Slabiju upoznatost ispitanici pokazuju kod pitanja o mogućnosti samostalnog odabira fonda iz II stupa. Ovdje čak 43 % ispitanika navodi kako osiguranik ne može sam odabrati fond iz II stupa. Ovakvi rezultati mogu se usporediti i s ranijim prikazom statistike gdje je vidljivo kako mali udio osiguranika sam bira fond, dok za većinu osiguranika to obavlja REGOS automatski. Također, ispitanici su slabije upoznati sa činjenicom kako za ulaganje u III stup država daje poticaje. Državni poticaji svakako mogu biti jedan od razloga motivacije osiguranika da ulažu u dobrovoljnu mirovinsku štednju. Nadalje, osiguranici su slabije upoznati s činjenicom kako u svakom trenutku mogu vidjeti stanje na svom računu mirovinskog osiguranja.

U nastavku rada slijedi prikaz stavova i iskustava mlađe populacije o ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove u Republici Hrvatskoj.

Tablica 13. Razmišljanja o mirovinskoj štednji i očekivanja od mirovine

Descriptive Statistics					
	N	Min	Max	AS	SD
Razmišljate li o mirovinskoj štednji?	100	1	5	3.12	1.506
Kakva su Vaša očekivanja od mirovine?	100	1	5	2.25	1.086
Kako gledate na buduću mirovinu?	97	1	5	3.73	1.497

Izvor: Izrada autorice

Ispitanici su na pitanja razmišljaju li o mirovinskoj štednji, kakva su im očekivanja od mirovine i kako gledaju na mirovinu odgovarali na skali od 1 do 5. U prosjeku, ispitanici povremeno razmišljaju o mirovinskoj štednji, no standardna devijacija ukazuje na raspršenost odgovora. Nadalje, ispitanici u prosjeku imaju mala očekivanja od mirovine, no istovremeno na buduću mirovinu gledaju uglavnom optimistično.

Tablica 14. Raspolaganje s viškom novca

Descriptive Statistics					
	N	Min	Max	AS	SD
Kupili nekretninu	97	1	5	3.73	1.497
Stavili novac na oročenu štednju	92	1	5	2.70	1.481
Štedjeli kroz životno osiguranje	93	1	5	2.91	1.404
Štedjeli u stambenoj štedionici	91	1	5	2.45	1.327
Štedjeli kroz dobrovoljno mirovinsko osiguranje	93	1	5	2.39	1.277
Štedjeli, ali novac držali u kući	90	1	5	2.37	1.386
Kupili udjele u investicijskim fondovima	91	1	5	2.35	1.401
Nešto drugo	90	1	5	2.81	1.521

Izvor: Izrada autorice

Kada je riječ o raspolaganju s viškom novca, ispitanici su u prosjeku opredjeljuju za kupnju nekretnine. Potom slijedi štednje kroz životno osiguranje i štednja putem oročene štednje. Štednja kroz dobrovoljno mirovinsko osiguranje u prosjeku ispitanicima nije opcija za ulaganje viška novca.

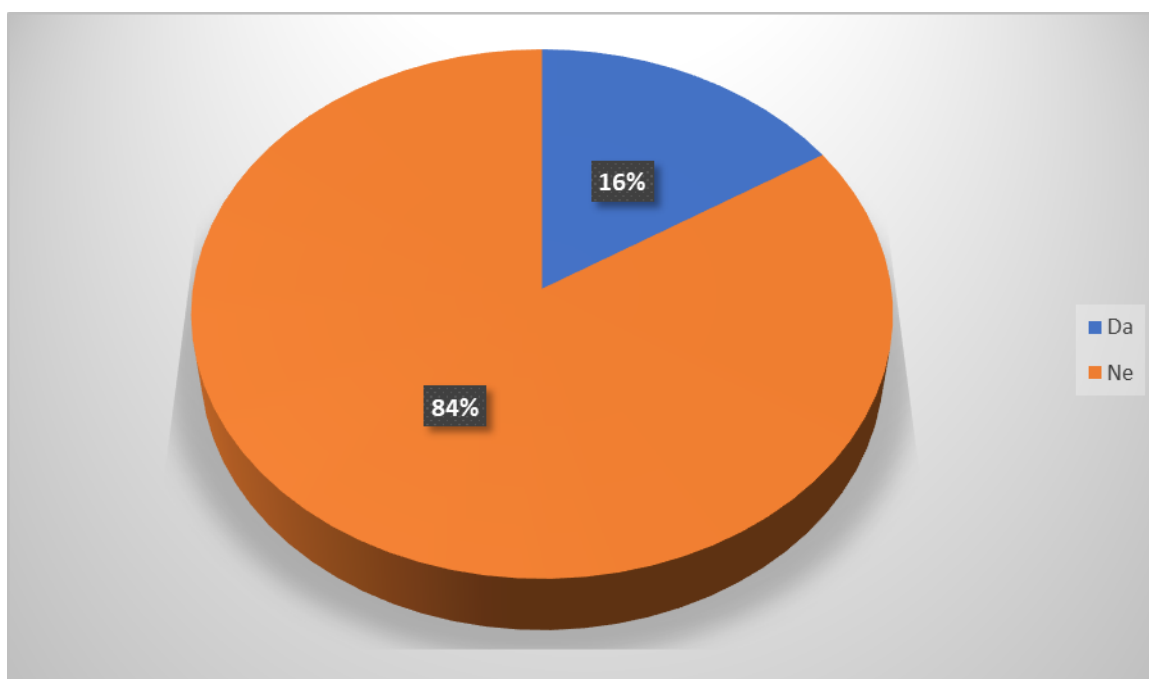
Tablica 15. Kada treba započeti brigu o mirovini

	F	%
Bez odgovor	1	1.0
Nakon 20 godina radnog staža	6	6.0
Odmah nakon zapošljavanja	51	51.0
U prvih nekoliko godina	21	21.0
U prvoj polovici radnog vijeka	21	21.0
Total	100	100.0

Izvor: Izrada autorice

Većina ispitanika, njih 51 % smatra kako brigu o mirovini treba započeti odmah nakon zapošljavanja. Većina ostalih ispitanika smatra kako brigu o mirovini treba započeti u prvih nekoliko godina, odnosno u prvoj polovici radnog vijeka. No, bez obzira na ovakve stavove, u dobrovoljne mirovinske fondove ulaže tek 16 % od ukupnog broja ispitanika.

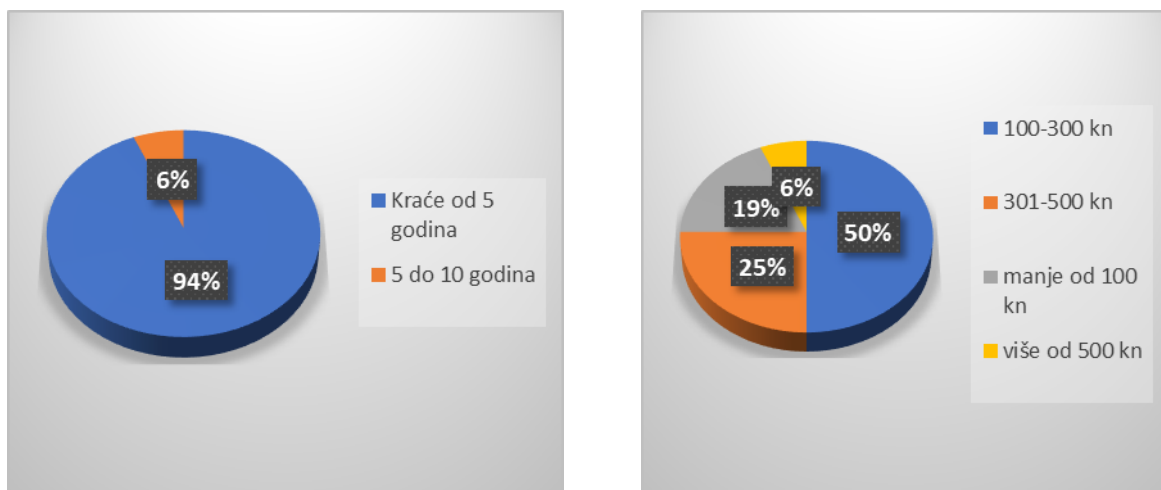
Slika 16. Ulaganje u DMF

Izvor: Izrada autorice

Bez obzira na dobru upoznatost s mirovinskim sustavom RH, iskazanom zabrinutosti za budućnost i izjašnjavanje o tome kako brigu o mirovini treba započeti što prije, samo mali dio ispitanika ulaže u dobrovoljne mirovinske fondove.

Slika 17. Dužina ulaganja u DMF i iznos mjesečne uplate u DMF

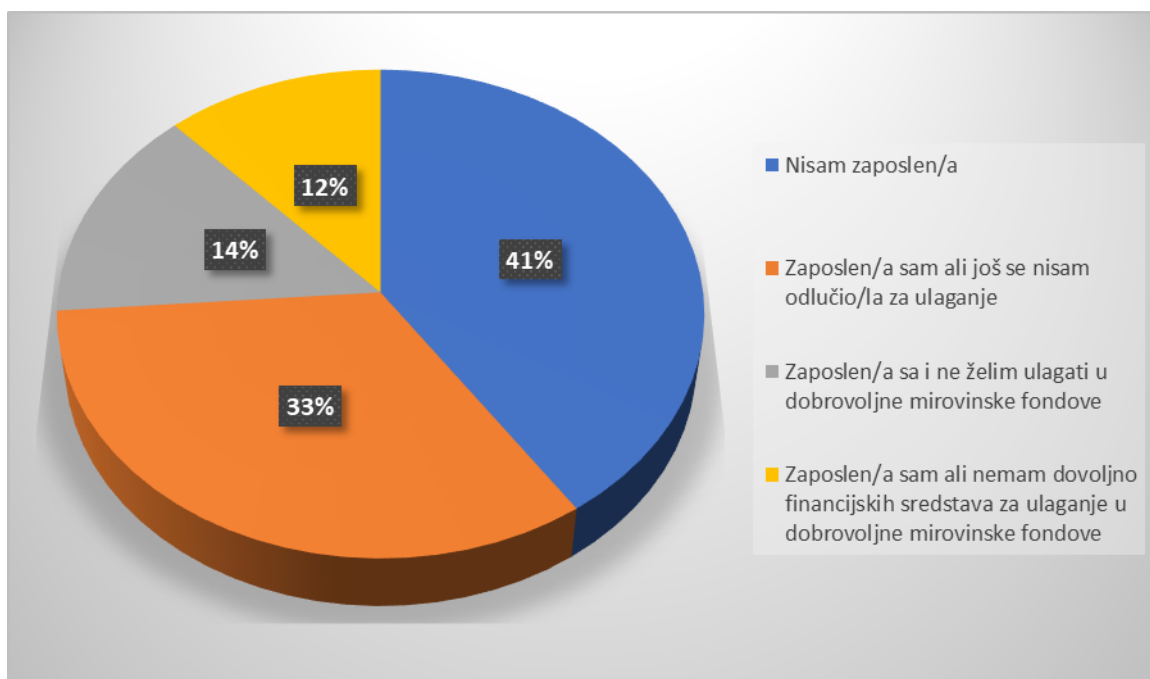

Izvor: Izrada autorice

Većina ispitanika koja ulaže u DMF, to čini kraće od 5 godina, što je i očekivano s obzirom da se radi o mlađoj populaciji, odnosno ispitanicima u dobi do 30 godina života. Nadalje, polovica ispitanika koji ulažu u DMF, ulažu 100 do 300 kn mjesečno.

Razlozi za neulaganje u DMF-ove prikazani su u nastavku.

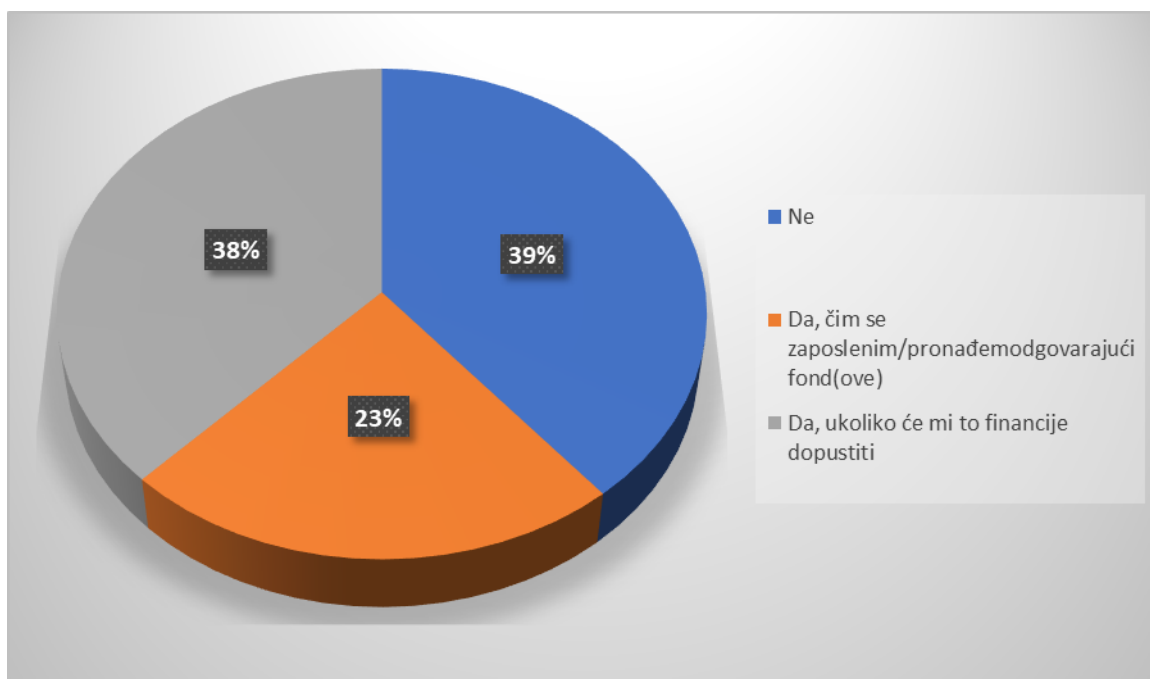
Slika 18. Razlog neulaganja u DMF

Izvor: Izrada autorice

Kao glavni razlog neulaganja u DMF 41 % ispitanika navodi nezaposlenost, dok 33 % ispitanika navodi kako je zaposleno, ali se još nije odlučilo za ulaganje. Nadalje, 12 % ispitanika navodi kako nema dovoljno finansijskih sredstava za ulaganje, dok 14 % ispitanika ne želi ulagati u DMF.

Slika 19. Namjera ulaganja u DMF u budućnosti

Izvor: Izrada autorice

Od ukupnog broja ispitanika koji ne ulažu u DMF, 39 % ih ističe kako to nema namjeru niti u budućnost. Kako im ulaganje ovisi o financijskim mogućnostima navodi 38 % ispitanika, a 23 % ispitanika navodi kako će početi ulagati čim nađe posao odnosno odgovarajući fond.

6. Zaključak

Temeljni cilj rada bio je pokazati važnost socijalne sigurnosti te prednost štednje u dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Cilj rada također je bio utvrditi stavove i iskustva mladih prema ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove. Mirovinski sustav Republike Hrvatske do reforme 1999. godine karakterizirao je javni sustav mirovinskog osiguranja temeljen na međugeneracijskog solidarnosti. Razlog pokretanja mirovinske reforme bio je neodrživost tadašnjeg mirovinskog sustava. Hrvatska je reformom stvorila tipični mirovinski sustav s tri stupa. U mirovinskom sustavu Republike Hrvatske usprkos reformi i dalje ostaje problem što mirovinski prihod iz prvog stupa zauzima najveći udio u ukupnim mirovinskim prihodima, a investicijski portfelj mirovinskih fondova uglavnom se odnosi na državne obveznice.

Osnovna djelatnost društva za upravljanje mirovinskim fondovima je osnivanje i upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Danas na tržištu Republike Hrvatske postoje četiri društva za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima, a postoje obvezni mirovinski fondovi (I i II stup) te dobrovoljni mirovinski fondovi (III stop). Što se tiče ulaganja obveznih i dobrovoljnih mirovinskih fondova, prevladava ulaganje u domaće vrijednosne papire s naglaskom na državne obveznice.

Štednja u OMF-u u Republici Hrvatskoj obvezna je, no ne treba zanemariti činjenicu kako u taj fond osiguranik isplaćuje samo 5 % svoje bruto plaće, dok 15 % i dalje uplaćuje u prvi stup, odnosno u fond međugeneracijske solidarnosti. Nadalje, analiza ukazuje na iznimno slabo razvijenu štednju o DMF-ovima.

Iz rezultata istraživanja vidljivo je kako su osobe mlađe životne dobi dobro upoznate s mirovinskim sustavom Republike Hrvatske, no slabiju upoznatost pokazuju s dobrovoljnim mirovinskim fondovima. Nadalje, iako ističu važnost rane brige o mirovini, većina ispitanika ne ulaže niti ima namjeru ulagati u dobrovoljne mirovinske fondove. Kao razlog iz odgovora se mogu razaznati financijske mogućnosti, odnosno nemogućnosti ispitanika. No, jedan od razloga svakako može biti i slabije poznavanja sustava dobrovoljnog mirovinskog osiguranja odnosno njegovih pogodnosti, pogotovo u segmentu poreznih

olakšica i državnih poticaja koji su fiksni i osigurani. Ne treba zanemariti niti prinose, no zbog njihove nesigurnosti i promjenjivosti, kod promocije dobrovoljnih mirovinskih fondova fokus bi trebao biti na poticajima i olakšicama.

Popis literature

- Allianz ZB. (2021). *Planiraj svoju mirovinu*. Preuzeto 4. kolovoz 2021 iz Allianz ZB: <https://www.azfond.hr/za-clanove/kalkulator-az-dobrovoljni-mirovinski-fond/>
- Bejaković, P. (2007). Mirovinski sustav. U K. Ott, *Javne financije u Hrvatskoj* (str. 101-110). Zagreb: Institut za javne financije.
- European Commission. (2018). *Croatia: Government remains committed to second pension pillar in face of public debate*. European Commission.
- HANFA. (2019). *Mirovinski sustav - obvezni mirovinski fondovi*. Preuzeto 1. kolovoz 2021 iz Drugi i treći stup mirovinskog osiguranja i isplata mirovina: https://www.hanfa.hr/media/3270/omf-100-mlrd-kuna_pregled_mir_-sustava.pdf
- HANFA. (2021). *C-2 Članstvo u mirovinskim fondovima*. Preuzeto 2. kolovoza 2021 iz Mirovinski fondovi: <https://www.hanfa.hr/publikacije/statistika/#section4>
- HANFA. (2021). *C-3 Neto imovina mirovinskih fondova i Mirex*. Preuzeto 1. kolovoza 2021 iz Mirovinski fondovi: <https://www.hanfa.hr/publikacije/statistika/#section4>
- HANFA. (2021). *Dobrovoljni mirovinski fondovi*. Preuzeto 2. kolovoz 2021 iz Drugi i treći mirovinski stup i isplata mirovina: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/dobrovoljni-mirovinski-fondovi/?page=1>
- HANFA. (2021). *Društva za dokup mirovine*. Preuzeto 3. kolovoz 2021 iz Drugi i treći mirovinski stup i isplata mirovina: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/drustva-za-dokup-mirovine/>

- HANFA. (2021). *Mirovinska osiguravajuća društva*. Preuzeto 2. kolovoz 2021 iz Drugi i treći mirovinski stup i isplata mirovina: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/mirovinska-osiguravajuca-drustva/>
- HANFA. (2021). *Obvezni mirovinski fondovi*. Preuzeto 2. kolovoz 2021 iz Drugi i treći mirovinski stup i isplata mirovina: <https://www.hanfa.hr/drugi-i-treci-mirovinski-stup-i-isplata-mirovina/registri/obvezni-mirovinski-fondovi/>
- HZMO. (2021). *Aktualna statistika za lipanj 2021. – isplata u srpnju 2021*. Preuzeto 3. kolovoz 2021 iz HZMO: <https://www.mirovinsko.hr/hr/aktualna-statistika-za-lipanj-2021-isplata-u-srpnju-2021/148>
- Milidrag Šmid, J. (2011). *Reforma mirovinskog sustava u Republici Hrvatskoj*. Bruxelles: EU-Hrvatska Zajednički savjetodavni odbor.
- Narodne novine. (NN 153/13). *Zakon o doživotnoj otpremnini odnosno dokupu mirovine*. Zagreb: Narodne novine.
- Narodne novine. (NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19, 84/21). *Zakon o mirovinskom osiguranju*. Zagreb: Narodne novine.
- Narodne novine. (NN 19/14, 29/18, 115/18). *Zakon o dobrovoljnim mirovinskim fondovima*. Zagreb : Narodne novine.
- Narodne novine. (NN 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, 58/20). *Zakon o obveznim mirovinskim fondovima*. Zagreb: Narodne novine.
- Narodne novine. (NN 22/14, 29/18, 115/18). *Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima*. Zagreb: Narodne novine.
- Puljiz, V. (2007). Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive. *Revija za socijalnu politiku*, 2, str. 163-192.

Samodol, A. (2020). Mirovinske reforme kao trajno globalno pitanje i dizajniranje mirovinskog sustava – slučaj Hrvatske. *Međunarodne studije*, 1-2, str. 73-95.

Vukorepa, I. (2015). Lost between Sustainability and Adequacy: Critical Analysis of the Croatian Pension System's Parametric Reform. *Rev. soc. polit.*, 3, str. 279-308.

Popis tablica

Tablica 1. Broj osiguranika i umirovljenika u razdoblju od 1980. do 2000.....	4
Tablica 2. Kategorije obveznih mirovinskih fondova	10
Tablica 3. Popis obveznih mirovinskih fondova	12
Tablica 4. Dobrovoljni mirovinski fondovi.....	13
Tablica 5. Struktura ulaganja OMF kategorije A (2014.-2020., u tisućama kuna)	17
Tablica 6. Struktura ulaganja OMF kategorije B (2014.-2020., u tisućama kuna)	19
Tablica 7. Struktura ulaganja OMF kategorije C (2014.-2020., u tisućama kuna)	20
Tablica 8. Struktura ulaganja zatvorenih DMF (2014.-2020., u tisućama kuna)	22
Tablica 9. Struktura ulaganja otvorenih DMF (2014.-2020., u tisućama kuna).....	23
Tablica 10. Demografske karakteristike ispitanika	37
Tablica 11. Informiranost o mirovinskom sustavu RH	38
Tablica 12. Poznavanje mirovinskog sustava RH	40
Tablica 13. Razmišljanja o mirovinskoj štednji i očekivanja od mirovine	41
Tablica 14. Raspolaganje s viškom novca.....	41
Tablica 15. Kada treba započeti brigu o mirovini	42

Popis slika

Slika 1. Mirovinski sustav Republike Hrvatske	9
Slika 2. Informativni kalkulator DMF-a.....	14
Slika 3. Struktura ukupne imovine OMF – prema domicilnosti (2015.-2020.).....	21
Slika 4. Broj članova OMF-a skupine B (2008. do 2020.).....	24
Slika 5. Broj članova OMF-a skupine A i C+ukupno (2014. do 2020.).....	25
Slika 6. Članstvo OMF po kategorijama (31.12.2020.).....	26
Slika 7. Članstvo OMF prema društvima za upravljanje (31.12.2020).....	27
Slika 8. Odabir obveznog mirovinskog fonda	28
Slika 9. Uplate, isplate i promjena neto imovine OMF – u mlrd kn (2008.-2020.)	29
Slika 10. NAV, uplate, isplate i tržišna kretanja otvorenih DMF-ova – u mlrd kn (2008.-2020.).....	30
Slika 11. Kretanje vrijednosti neto imovine OMF i DMF (2014.-2020.).....	33
Slika 12. Vrijednost obračunskih jedinica OMF i MIREX (2008.-2020.)	34
Slika 13. Godišnji prinos OMF-ova (2015.-2020.)	35
Slika 14. Prinosi DMF-ova (2011.-2020.).....	36
Slika 15. Informiranost o mirovinskom sustavu RH	39

Slika 16. Ulaganje u DMF	42
Slika 17. Dužina ulaganja u DMF i iznos mjesečne uplate u DMF	43
Slika 18. Razlog neulaganja u DMF	xliv
Slika 19. Namjera ulaganja u DMF u budućnosti	xlv

Prilozi

Anketni upitnik:

Ulaganje mlade populacije u dobrovoljne mirovinske fondove u Republici Hrvatskoj

Anketa je namijenjena osobama u dobi od 18 do 30 godina. Anketa je anonimna, a za popunjavanje je potrebno 10-ak minuta. Rezultati ankete koristit će se isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada naslova: **Ulaganje mlade populacije u dobrovoljne mirovinske fondove u Republici Hrvatskoj**

Opći podaci:

- 1) Vaš spol
M
Ž
- 2) Vaša stručna sprema
SSS
VŠS/prvostupnik(ca)
VSS/magistar(ra) i više
- 3) Vaš trenutni status
Učenik/ca
Student/ica
Zaposlen/a
Nezaposlen/a
- 4) Godine radnog staža
Nemam radnog staža
Manje od 5 godina
5 – 10 godina
više od 10 godina
- 5) Županija u kojoj živite (upišite odgovor)

- 6) Vaši mjesečni prihodi
- Nemam vlastitih prihoda
 - Manje od 2.000 kuna
 - 2.000-4.000 kuna
 - 4.000-7.000 kuna
 - 7.000-10.000 kuna
 - više od 10.000 kuna
 - ne želim odgovoriti

Informiranost mlade populacije o mirovinskim fondovima u Republici Hrvatskoj

- 1) Kojom ocjenom bi ocijenili svoju informiranost o mirovinskom sustavu RH (odgovorite na skali od 1 do 5; 1 – nedovoljno; 2-dovoljno; 3-dobro; 4-vrlo dobro; 5-odlično)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- 2) U sljedećoj kategoriji pitanja potvrdite ili negirajte postavljene tvrdnje

U Republici Hrvatskoj postoje 3 mirovinska stupa	DA	NE
Iz I. stupa mirovinskog osiguranja isplaćuju se mirovine sadašnjim umirovljenicima	DA	NE
Svaki zaposlenik može samostalno odabrati fond iz II. stupa.	DA	NE
Za I. stup mirovinskog osiguranja svaki osiguranih izdvaja 15%	DA	NE
Za II. stup mirovinskog osiguranja svaki osiguranih izdvaja 5%	DA	NE
III. stup mirovinskog osiguranja dobrovoljan je	DA	NE
Z ulaganje u III. stup mirovinskog osiguranja država daje poticaje	DA	NE
Osiguranik u svakom trenutku može vidjeti stanje na računu svog mirovinskog osiguranja	DA	NE

Stavovi i iskustva mlade populacije o ulaganju u dobrovoljne mirovinske fondove u Republici Hrvatskoj

1) Razmišljate li o mirovinskoj štednji?

(odgovorite na skali od 1 do 5, gdje 1 označava: nikad; a 5 označava vrlo često)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2) Kakva su Vaša očekivanja od mirovine?

(odgovorite na skali od 1 do 5, gdje 1 označava; nemam nikakav očekivanja; a 5 označava: imam velika očekivanja)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3) Kako gledate na buduću mirovinu?

(1-pesimistično; 2-uglavnom pesimistično; 3-niti pesimistično niti optimistično; 3-uglavnom optimistično; 5 – optimistično)

4) Kako bi raspolagali s „viškom“ novca?

(Procijenite svoje slaganje na skali od 1 do 5 na kojoj ocjena 1 znači da se uopće ne slažete s navedenom tvrdnjom, a ocjena 5 da se u potpunosti slažete s njom)

Kupili nekretninu	1	2	3	4	5
Stavili novac na oročenu štednju	1	2	3	4	5
Štedjeli kroz životno osiguranje	1	2	3	4	5
Štedjeli u stambenoj štedionici	1	2	3	4	5
Štedjeli kroz dobrovoljno mirovinsko osiguranje	1	2	3	4	5
Štedjeli, ali novac držali u kući	1	2	3	4	5
Kupili udjele u investicijskim fondovima	1	2	3	4	5
Nešto drugo	1	2	3	4	5

5) Briga o mirovini treba li započeti?

Odmah nakon zapošljavanja

U prvih nekoliko godina
U prvoj polovici radnog vijeka
Nakon 20 godina radnog staža
Neposredno prije odlazak u mirovinu

6) Osobno ulažete u dobrovoljne mirovinske fondove?

DA – prebacivanje na pitanje 7, 8

NE - prebacivanje na pitanje 9,10

7) Koliko dugo ulažete u dobrovoljne mirovinske fondove?

Kraće od 5 godina

5 – 10 godina

više od 10 godina

8) Koliko mjesečno izdvajate za dobrovoljne mirovinske fondove?

Manje od 100 kn

100-300 kuna

301-500 kuna

Više od 500 kuna

9) Razlog zbog kojeg ne ulažete u dobrovoljne mirovinske fondove

Nisam zaposlen/a

Zaposlen/a sam ali još se nisam odlučio/la za ulaganje

Zaposlen/a sa i ne želim ulagati u dobrovoljne mirovinske fondove

Zaposlen/a sam ali nemam dovoljno financijskih sredstava za ulaganje u dobrovoljne mirovinske fondove

10) Namjeravate li u skorije vrijeme početi ulagati u dobrovoljne mirovinske fondove?

Ne

Da, čim se zaposlenim/pronađem odgovarajući fond(ove)

Da, ukoliko će mi to financije dopustiti

Hvala na Vašem vremenu i odgovorima!

Životopis studenta

OSOBNI PODACI

Ime i Prezime: Ana Franjčić

Telefon: 091/797/5977

Datum rođenja: 13.04.1996

E-mail adresa: ana.franjic96@gmail.com

RADNO ISKUSTVO

- Specijalist podrške klijentima

UniCredit Leasing Croatia d.o.o. (12/2020-trenutačno)

- Administrator-student

UniCredit Leasing Croatia d.o.o. (09/2019-12/2020)

- Prodaja-student

Muller (01/2020-09/2020)

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

Ekonomski fakultet Zagreb (2015-trenutačno)

Adresa: Trg J.F.Kennedya 6, 10000 Zagreb

Ekonomist

Treća ekonomska škola (2011-2015)

Adresa: Trg J.F.Kennedya 5, 10000 Zagreb

DIGITALNE VJEŠTINE

MS Office(Word,Excel,PowerPoint),program G-micro i DMS

VOZAČKA DOZVOLA

B kategorija

JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik:Hrvatski

Drugi jezik:Engleski,Njemački